

MÉSZÁROS JÓZSEF

A FRADI NEW YORKBAN

SPORT

MÉSZÁROS JÓZSEF

A

FRADI

NEW YORKBAN

SPORT • BUDAPEST, 1965

Sajtó alá rendezte
GELLERT GÁBOR

Fényképek

**Aczél László, Karába János, Novák Dezső,
Rákosi Gyula felvételei
és MTI Külföldi Képszolgálat**

Fedélterv

CZIFFERSZKY BÉLA

© Mészáros József, Gellért Gábor, 1965

A kiadásért felel: Dr. Marczali László igazgató

Felelős szerkesztő: Vitár Róbert

Műszaki vezető: Rózsa István — Műszaki szerkesztő: Dömény Lajos

Terjedelem: 6 (A/5) ív — Példányszám: 30 100

Sp. 646 — f — 6567

65.10064/1 — Zrínyi Nyomda, Budapest. F. v.: Bolgár I.

Dorog és Torino között

A Manchester United elleni harmadik VVK-mérkőzésünket közvetlenül követő percek hangulatára emlékezem. 2:1-re győztünk, kivetük a kupaküzdelemből az angol bajnokot. Nem szégyellem bevallani, hogy úgy, ahogy voltam, ruhástól ugrottam be a fiúk közé a Népstadion öltözőjének kis medencéjébe, az örömben s a vízben lubickoló játékosok közé.

Jóformán még ruhát sem cseréltem, amikor igen kellemetlen hír érkezett — de csak hozánk, vezetőkhöz, az öltözőbe: a csapat terminus-nehezégei miatt egyetlen mérkőzésen kell eldöntenünk a VVK sorsát a Juventus ellen, még hozzá Torinóban. Keresem a szót, amivel leginkább jellemezhetném a hír nyomában feltoluló érzéseimet: meghökkentem. Igen, igen, de ez kevés. Megdöbbentem. Jó, jó, de ez meg egy kicsit sok, mert azért magunkban éreztük, hogy szép és fontos ez a kupaküzdelem, de a bajnokságot mégsem szoríthatja háttérbe. Szóval a versenynaptár ziláltsága bennünket is nyugtalanított, ha a győzelmek birtokában el is fojtottuk magunkban ezt az érzést. Kétségtelen, hogy az első percekben dühös is voltam. Hogy a csudába ne, hisz már szinte éreztük a kupa ezüstjének simaságát a tenyerünkön, és akkor egyetlen mérkőzésen, idegenben kell érte végül megküzdeni. Úgy éreztem, hogy hazardírozni kényszerül a csapat: egy lapra mindent.

Ilyenfajta érzések kavargtak bennem. Aztán persze — mint a magunk mesterségében ez mindig történik — lehiggadtam. A játékosoknak nem szóltunk. A nagy mérkőzés feszültsége még alighogy fölengedett bennük, egyesekben esetleg erős lett volna a hír visszahatása. De nem sokáig húztuk a dolgot. Az esti bankett kellemes légkörében közöltük velük a hírt. Persze, meglepődtek. Morogtak

is. Ez természetes. Annál megnyugtatóbb volt a kép a meglepetés elmúltával: Torinóban is kerek a labda, és mi most együtt vagyunk... Nem volt könnyű az út idáig.

Az 1962/63-as bajnokság megnyerése után érlelődött meg voltaképpen bennünk a gondolat, hogy eljött az ideje a nemzetközi porondon is visszaszerezni a régi tekintélyt, jó kupacsapattá kovácsolni a gárdát. És ezt nemcsak mi, vezetők, hanem a játékosok is így érezték. S ez döntött.

A bajnoki küzdelmek során jelentős szerkezeti változáson esett át a csapat, és — legjobb hagyományaihoz híven — saját nevelésű játékosok adták ennek az újonnan kialakult együttesnek a gerincét: Albert, Varga, Rátkai, Juhász és a többiek. Persze, úgynevezett hiánypozztokra igazolt az egyesület máshonnan is játékosokat — például régebben Fenyvesi dr.-t és Mátrait —, akik azután vezéregyéniségei lettek az FTC-nek. Mégis, a Fradi-hagyomány, hogy a csapat gerincét és a friss erőket elsősorban saját házuk táján keressük, olyan tehetségeket hozott felszínre, akikkel megkísérelhettük nehezebb nemzetközi feladatok megvalósítását is.

És miközben előre néztünk, kicsúszott a kezünkből az 1963-as, egyfordulós bajnokság.

Ma sem értem, mi történt Aczéllal azon a bizonyos 1 : 2-es szegedi mérkőzésünkön. Úgy indult, hogy gólokkal nyerünk. Flóri pompás jobb-felső sarkos lövése az első félidő 15. perce táján — és vezetünk. Aztán egy egészen ártalmatlan labdára Aczél kilép — nem ugrik! Lép! Szép tempósan — a jobb kapufa mellé vagy két méterre. Lehajlik, hogy magához ölelje. Már a kezében is van — és most következik az az érthetetlen pillanat —, amikor kigurul a tenyeréből az egyik szegedi csatár elé. A kapu üres 1 : 1. És — persze a Honvéd elleni 2 : 7-tel a hátunk mögött — megzavarodtunk. Vesztünk. No, sebjaj. Dorogon azért egy pontot csak összeszedünk. Fenyvesi Jóska az első félidőben olyan gólt lő Ilkunak a hosszú sarokba, aminél szebbet kívánni nem lehet. 1 : 0 hát megint, és megint

ráléptünk a bajnokság küszöbére. Aztán meginog a lelki-leg-testileg megviselt védelem, és 1 : 1. Dehát ez is elég. Hat perc van hátra a bajnokságunkig. Egy év alatt a másodikig. Szöglet. Mátrai Sanyi kirúgná a labdát, de az Rákosi hátát éri s onnan Szuromi elé pattan 7—8 méterre a kaputól, és — 1 : 2. A Győr a bajnok.

Hát bizony nem volt valami szívderítő látvány az öltözőnk ez után a mérkőzés után. Nem, nem veszekedtek a fiúk, ha jól emlékszem, én is csak inkább némán bámultam magam elé, nem fért a fejembe . . .

De a labdarúgás egyik nagy vonzereje éppen az a rendszeres, egészséges megújulási készség, amely a vérbeli játékosokban és vezetőkben egyaránt megvan, és amely akármilyen vereség után is új sikerek záloga lehet.

Mi, ez után a kudarc után az 1964-es VVK-ra összpontosítottunk.

Eleinte — a Brno ellen — még zötyögött a gépezet. Idehaza nagynehezen megrúgjuk a „kettest”, odakinn már inkább csak arra ügyelnek a fiúk, hogy idejében elkapják a lábukat. Ki is kapunk 1 : 0-ra. A Wiener SC más fejezet. Tudom, az osztrák labdarúgás színvonala visszaesett, de a WSC éppen ebben a helyzetben bizonyítani akart. Késő őszt volt. Kitűnő formára futottak fel. Bécsben kikapunk 1 : 0-ra. Minimális vereségre is állítottuk be a taktikánkat. Az itthoni 2 : 1-es győzelem azonban, amely harmadik mérkőzést jelentett, már nem így volt „betervezve”. (Ez után a mérkőzés után szövődött benső barátságunk Fortuna istenasszonnyal. Tudott dolog: háromszor sorsoltunk harmadik mérkőzésre a VVK során, és mind a háromszor mi nyertünk, itthon játszhattuk a döntő találkozót.) S jött a harmadik WSC-mérkőzés. Esti meccs, ítéletidőben: ömlik az eső, szélrohamok vágják a vizet a játékosok s a nézők arcába. És — ez is ennek a játéknak a titkai közé tartozik — kitűnő mérkőzéssel hálálja meg a csapat a nézők önfeláldozását: eddigi legjobb játékunkkal 2 : 0-ra győzünk. Továbbjutottunk.

Jött az úgynevezett holtidény s ezt valahogy át kellett hidalni, hiszen kora tavasszal, amikor még nálunk alig „érezik” a játékosok a labdát s a pályát, Rómába kellett látogatnunk. Ilyen áthidaló feladatot szolgált afrikai túránk. Megjártuk Szenegált, Libériát, Algírt és Túniszt: öt győzelem, két döntetlen. 1965 elején kilenc játékosunk — többek között Albert, Juhász, Karába, Páncsics — bevonult katonai szolgálatra, és márciusban nélkülük futott ki a csapat abba az olimpiai stadionba, ahol hosszú évtizedek után 1953-ban győzött először az olasz válogatott ellen (3:0-ra) nemzeti válogatottunk. Juhász és Karába katonai szolgálata ellenére bekerülhetett a csapatba: amikor csak tehették edzettek a laktanyában is.

A csapat szeret este játszani. (Gondolom, csaknem mindig.) Van az esti mérkőzéseknek bizonyos serkentő varázsa. Hozzájárul ehhez a friss, a nagyvárosok nappali párájától, gőzétől és füstjétől mentesebb levegő, s talán ez teszi, hogy az idegek megterhelése sem olyan nagy, mint a kánikulai délutánokon. Gyorsabban „kapcsolnak” a játékosok.

Nos, bár két kitűnőségünk, Albert és Rákosi hiányzott a csapatból, mégis fordulópontnak látom ezt a márciusi, római estét. Itt kóstolták meg játékosaink, milyen nagy siker idegen pálya idegen közönségét a magunk oldalára állítani. Itt bizonyosodott be, hogy ez a Fradi taktikailag beérett, és — szerintem — itt lett teljes értékű csatár-egyéniség Rátkai Laci.

A felfedezés öröme kivételes öröm. Laci római játékának láttán én ilyesfélét éreztem.

Mire e sorok napvilágot látnak, az ő jövője, jobbra vagy balra, már valószínűleg eldőlt. Most, a könyv születésekor, nagyon aggódom érte.

Huszonegyedik évének elején járt a fiú a római mérkőzés idején. Az FTC neveltje. 1964 nyarán kupamérkőzést játszott Martfűn. Egy összeecsapás: a martfűi kapus Laci lábára vetődik, de olyan szerencsétlenül, hogy Rátkai

térde megsérül: porcleválás. Még az ősön megoperálják. Kitűnően. S amilyen karakán kis legény, ahogy lehet, tüstént kemény edzésbe fog. És jön nagy római pillanata — a kapásgólja. Az első félidő dereka táján Fenyvesi kitűnő beadására pontosan érkezik, és operált lábával ragyogóan eltalálja a labdát: gól! Ez volt a mérkőzés fordulópontja. Ekkor állt át mellénk a közönség, és ettől kezdve „tisztelt” bennünket az AS Roma. „Tüske” nagyszerű második gólja végleg biztosította győzelmünket. (A kettőre az egyet néhány perccel a befejezés előtt kaptuk. Persze — mint a gól általában — ez sem jött jól, de tudj’ isten, valahogy nem izgatott. 2:1-re győztünk.)

S most ugrom kissé az időben, mert Laci történetét ki szeretném kerekíteni.

Bilbaóra és Manchesterre a fiatal játékos büszke lehet. A csapat taktikai terheinek egyik fő hordozója volt. Korát meghazudtolóan higgadt. És Manchesterben megtörténik vele a baj: egy hirtelen mozdulat s már csak azt látom, hogy a földön fetreng. Senki nem volt a közelében, látnivaló volt hát, hogy saját szervezete mondott csődöt. Ismét a térde. Azóta laborál. Zalka Andris speciális gyógytornát állított össze számára, különleges térdgumit is kapott. Talán az idei ősz visszahozza közénk.

Itthon — Alberttel és Rákosival kiegészülve — egészséges önbizalommal állunk már ki az AS Roma ellen. Volt abban a csapatban egy nagy játékos: a nyugatnémet Schnellinger. (Olvasóim közül bizonyára sokan ismerik a nevét s látták játszani a világválogatottban Anglia és később Jugoszlávia ellen, Mészöly oldalán. A csapat egyik legjobbjá volt. Minden világranglistán „helyezett”.) Schnellingerék — védekező taktikájukkal — eleve föladták a harcot a Népstadionban. Ki is kaptak 1:0-ra.

Es következett a Bilbao. Csupa baszk játékos. Igen büszkék arra, hogy ők nem vásároltak még soha senkit, az egész csapat saját nevelésük. Első mérkőzésünkön, itthon, nagy nehezen 1:0-ra győztünk. De nem csüggedtem.

Egyszerűen azért, mert úgy gondoltam, hogy ilyen rosszul mi még egyszer nem játszhatunk.

Bilbaóban egy körülbelül ötvenézes, hihetetlen hangereővel, pillanatnyi megállás nélkül buzdító emberkaréj és zuhogó eső várt bennünket. (Ha száraz az idő, a spanyolok akkor is alaposan felloccsolják minden mérkőzés előtt a füvet: megszokták a csúszós talajt.) És jött Varga Zoli 25 méteres bombagólja.

Az első félidő 15. perce táján tervszerűen előkészített támadás fut végig a pályán. Albert a felezővonalnál kapja a labdát. Egyből teszi a jobbszélső helyén álló Vargának, aki megiramodik, és közben az összekötő helyére húzódik be. Hirtelen átteszi a bal lábára a labdát és a kapujából kissé kimozduló Iribar fölött 25 méterről a hálótartó vasat találja el belülről, olyan erővel, hogy a labda ugyanolyan messze pattan vissza a vasról, mint amennyiről Zoli rálőtte. Sokan nem is vették észre, hogy a labda benn volt a kapuban. A bíró szerencsére nem volt közöttük, és azonnal középre mutatott. Tehát összesítve 2:0-ra vezettünk. Az én órám már túljutott a 45. percen, amikor egy szögletrúgás utáni kavarodásnál kiegyenlítették a spanyolok. (Összeredmény még mindig 2:1 a javunkra.) Aztán jött a II. félidő, amikor a spanyolok rúgtak még egyet: 2:1 a javukra, és összeredmény 2:2. Nem tellett többre az erejükből. (A mienkből sem.) Sorsolás. És — mint már mondtam — Fortuna a mi kezünket fogta: a harmadik mérkőzés Budapesten. Ide már egy magát megadott Bilbao jött vissza. Közepes játékkal is 3:0-ra vertük őket.

Ezután került sor az igazi kupadöntőre: a Manchester United elleni találkozónkra.

A két és fél millió lakosú Manchester hatalmas gyárváros, az angol labdarúgás egyik fellegetvára. Mert erre felé az igazi foci Észak-Angliában terem: a Liverpool és az Everton neve talán elég bizonyíték erre. És a Manchester két héttel előbb fejezte be — győztesen — az angol bajnokságot. Mindennek a tetejébe egy rosszul sikerült

túránk alig egy esztendő emléke is élt még az angolokban. Bennünk is. (Egy harmadosztályú csapattól is kikapunk.)

A VVK küzdelmei során is „futott” nekik: az előző fordulóban az FC Strassbourg-t, ezt a jónevű francia együttest 5:0-ra verték a saját otthonában. Mindezek után érthető, hogy nem kis önbizalommal vártak ránk. Lapjaik egyöntetűen legalább 3—4 gólos hazai győzelmet jósoltak. Igen udvariasan és szertartásosan fogadtak bennünket. A város polgármestere külön; az ő fogadásán, a mérkőzés napján, délben, többen is értésünkre adták, hogy igen örülnek jöttünknek, remélik, jó benyomásokat szerzünk a városban és az országban. Remélik továbbá, hogy nem tör majd le bennünket a kelleténél jobban a vereség, hiszen a Manchestertől kikapni 3—4 góllal igazán nem szégyen . . . Mr. Busby, a csapat müncheni repülőgép-szerencsétlenségét kivételes szerencsével túlélő, kitűnő vezetője is ilyen eredményt várt a csapatától. Illetve a miénktől.

Kutatok az emlékezetemben: vajon melyik magyar pályához hasonlíthatnám leginkább a manchesterit? A mai első vonalbeliek közül egyikhez sem. Az angol profi klubok ugyanis futópálya helyett ülőhelyekkel szegélyezik a gyepszőnyeget. (Mérlegük szempontjából ez nem közömbös: a klubok részvénytársaságok.) Már egymaga ez is nyomasztja az embert. Nem beszélve arról, hogy *milyen* közönség üvölt, kerepel, fütyül, szirénázik bele közvetlenül a játékosok fülébe, áll, jobban mondva ül ugrásra készen közvetlenül a partvonal mellett.

Zsúfolt nézőtér előtt, fültépő zajban fut ki a két csapat, és ahogy ez ilyen légkörben mindig történik, viharos hazai támadások söpriek végig a pályát. Ez a labdarúgás kétszerkettőjébe tartozik: kihasználni a hazai pálya nyújtotta lélektani lehetőségeket, és lerohanni a megfélemlített ellenfelet. Így telt el az első húsz perc. Akkor jelentkeztek az angolokon az idegesség első jelei, akkor kezdtek rájönni, hogy ez az FTC nem az a tavalyi . . . Ami pedig

felettébb kihozta őket a sodrukból, az Novák Dezsőnek az első félidő dereka táján 22 méteres, szabadrúgásból elért bombagólja volt. Pillanatnyi síri csönd követte, hogy utána kettőzött erővel törjön ki a vihar.

A Manchester kitűnő labdarúgói ezután a gól után döbentek rá, hogy ez a találkozó mégsem hasonlít a strassbourgi sétához. Óriási nyomás nehezedett ránk: ki is egyenlítették. Igen jól jött a félidei lélegzetvétel. Nem a testi fáradtság, hanem a lelki prés miatt. Ezen kellett lazítani a szünetben.

Mert egy meglepetés azért ért bennünket Manchesterben: a „fair play” hazájában a pálya s a nézőtér külön-külön veszélyt jelentett játékosaink testi épségére. A pályán példátlan durvaságok sorozata, a nézőtérről meg közben üvegek, fémpénzek röpködtek Mátraiék felé, akiknek így nemcsak a labdára és a lábukra, hanem arra is ügyelniük kellett, hogy időben kapják el egy-egy feléjük röpülő tárgy elől a fejüket. Odáig fajult a helyzet, hogy a bíró figyelmeztette a rendezőket, hogy ha a dobálás nem szűnik meg, lefújja a mérkőzést.

Minden találkozóknak van lélektani fordulópontja. Ennek is volt. Akkor, amikor az angolok akik közben 3:1-re elhúztak, s már-már úgy látszott, sikerül nekik talán háromgólos előnnyel is fordulniok, kifulladásban, mi pedig ezt a megtorpanást tüstént kihasználtuk. Rákosi vagy 17 méterről rászúrt egy labdát. A kapus elnézte és 2:3. A váratlan gól megzavarta az angolokat, feljöttünk, és három perccel a befejezés előtt csak a szerencse mentette meg őket az egyenlítést jelentő Albertgóltól.

Ugy érzem, ezzel a mérkőzéssel a csapat nemzetközi beérésének egyik jelentős szakasza zárult le. Úgy készülhettünk a budapesti visszavágóra, hogy „most jövünk mi”.

És mint ilyenkor rendszerint történik: nem „jöttünk”. Bár minden megvolt: hallatlan akarás, becsvágy, jó erőnlét, képesség, a közönség buzdítása — görcsösen játszott-

tunk. Az angolok Pestre is magukkal hozták túlzott keménységüket és magabiztosságukat, amelyet a Law-hoz hasonló világklasszisokra építettek. Az igazi meglepetés számunkra a kapusuk volt: Manchesterben bizony gyengélkedett, azt hittük, hogy csak lőni kell neki . . . ehelyett — ahogy mondják — „kivédte a szemünket”. Még jó, hogy Novák Dezső tizenegyesét mégsem . . . Maradt az 1:0 és jött a sorsolás a harmadik mérkőzésre. A WSC és a Bilbao után most harmadszor.

(Vallok. Arról a röpke párbeszédéről, amelyet — a sorsolás eredményére várva — az öltöző sarkában magammal folytattam. „Kihívjátok a szerencsét, Dodó, kellett volna még egy gólt rúgni, ez az igazság. Kizárt dolog, hogy harmadszor is nektek kedvez az a földobott pénzdarab. Igaz, volt szerencse is abban, hogy eddig jutottunk, a csapat összteljesítménye alapján ez mégis reális. Csak most, most valóban kellett volna még egy, egyetlen egy gól. Odakinn kettőt rúgunk nekik, itthon egyet, azt is tizenegyesből. Ilyen ez az átkozott foci. Kiszámíthatatlan, felfedezhetetlen, kiismerhetetlen . . . Hihetetlen kihatású semmiségeken múlik. Ne filozofálj — gólt kellett volna rúgni. Még egyszer Manchester: — képzeld el.”) Ebben a pillanatban robbant be az öltözőbe Éry Jóska, a labdarúgó szakosztály akkori titkára: „Budapest! Budapest!! Budapest!!!”

A Körúttól a Stadionig sokszor álltak meg a járművek ezen a szerdai napon. Alig lehetett bejutni a pályára. A közönség nagyszerű összefogását már az öltözőben érezte a csapat. Még kinn sem voltunk, de már „szikrázott a levegő” a pálya fölött. És ezúttal bizonyítottunk: közönségünk, az angolok és Fortuna előtt is.

Gondolom, sokak számára feledhetetlen marad Karába Jancsi harmincméteres gólja. Előttem a kép: az angol kapus a bal kezére támaszkodva ül a földön és néz az égre, mint aki azt mondja: nem igaz. És közben 80 ezer ember ujjong. Jobbkor nem „sülhetett el” Jancsi lába. A „Tüske” második félidei gólja, az más, az már egy lehiggadt, a fel-

adatához teljesen felnőtt gárda nagyszerű összmunkájának a gyümölcse volt: 2:0. De az angolok még ekkor sem vették tudomásul vereségüket. hajtottak. Szépítettek is, 2:1 lett a végeredmény.

Találkozóink az angol bajnokcsapattal tehát sikerrel zárultak s szétfoszlattak egy legendát is: az angol „fair play” legendáját. Nem szemrehányásnak szánom én ezt a megállapítást, csupán leszögezem: lehet, hogy valamikor Anglia labdarúgói a legsportszerűbb, legtisztább eszközökkel játszottak. Ma nem. Ahogy már nem a legjobbak, nem a legfairebbek sem. Ami nem zárja ki, hogy még azok lehetnek.

Bevezető soraimban már megírtam, hogy mi, vezetők, már — tüstént a mérkőzés után — kinn a pályán megtudtuk, hogy Torinóban egyetlen mérkőzés dönt a VVK sorsáról. A játékosokkal a Gorkij fasori ÉDOSZ-klubhelyiség éttermének csillogó esti fényeinel, dús asztal mellett közöltük. Nem mondom, egyiknek-másiknak a torkán akadt a falat, de a vége az lett, hogy „nincs semmi baj, Dodó bácsi, onnan hozzuk a kupát!”

Ez is maradt a csapat hangulata.

Nekem a torinói Stadio Comunale felejthetetlen emléket jelent. Itt játszottam először az utánpótlás válogatottban, és most edzőként látom újra viszont. (Az akkori mérkőzésen 3:0-ra kikaptunk.) Minden labdarúgó, minden vezető és minden szurkoló ilyen-olyan mértékben babonás, van valami kabalája. Nem kell ezt szégyelni, hozzátartozik szinte a játékhoz ez az emberi gyengeség. Azon a bizonyos utánpótlás-válogatotton tele voltam lámpalázzal, akartam nagyon, de hiába. S az emlék most — ne nézzenek le érte — szorongást váltott ki belőlem...

No, de félre a töprengéssel: a Juventus a két héttel előbb befejeződött olasz bajnokságban az ötödik helyen végzett s aki ismeri az ottani erőviszonyokat és légkört, amelyben egy-egy bajnokság lezajlik, tudja, hogy ez a helyezés rang a javából. (Azóta, augusztus 20-án, a Nép-

stadion közönsége is láthatta, milyen gyorsasággal, nagy technikai és taktikai felkészültséggel játsza ez a csapat a jellegzetes olasz „catenaccio”-t.) A bajnoki küzdelmek lezáródása után pedig átrándultak Franciaországba: két mérkőzéssel még tartoztak, középcsatárukért, Combinért. Szóval kicsit „lazítottak” a nagy idegfeszültségű bajnoki küzdelmek után, de azért játékban maradtak.

Nekünk viszont kissé megkeserítette a szánk ízét az MTK elleni 4:2-es vereség. Főleg az enyémet, hiszen a felelősséget ezért elsősorban nekem kellett viselnem, mert hat játékost pihentettem egyszerre ezen a találkozón. Az adott helyzetben meg kellenett tennem. A magyar bajnokság második, őszi fordulója éppen indult, a VVK-ban pedig a döntő előtt álltunk. Erre kellett hát összpontosítanunk.

Czeisler Lajos, az olasz labdarúgás kitűnő ismerője, az olasz válogatott egykori szakvezetője és Solti Dezső, az Inter vezetőségének tagja igen hasznos szaktanácsokkal segített bennünket. De akárhogy is: idegen környezetben egyetlen mérkőzésen dönteni egy ilyen jelentős kupa soráról, nem kis erőpróba.

Az olaszok késő este kezdik nyári mérkőzéseiket. Részint a klíma miatt, részint, mert addigra elcsöndesül az üzleti élet, szórakozni akarnak az emberek. Nos, június 23-án, este fél 10-re összegyűltek vagy 35 ezren.

Furcsa mérkőzés volt. Nem volt jellegzetes kupadöntő. Mit értek ezalatt? A kupaküzdelmeken általában, döntőiken különösen, inkább küzdelem van, mint játék. Ez a torinói mérkőzés pedig szép, sportszerű játékot hozott s ami a legfontosabb — győzelmet.

És itt hadd ejtsek egy-két szót Fenyvesi Mátéről. A labdarúgás kedvelői és szakemberei egyaránt úgy ismerték és ismerik, mint az önuralom, a kitartás, a lelkiismeretesség megtestesítőjét, aki, miközben megtartotta a helyét a labdarúgás élvonalában, a „dr.” két kis betűjét is odave-rekedte a neve elé. Nos, az apró és hallatlanul munkabíró

A VK-ban győztes Ferencváros

balszélső az elmúlt évek során mind a csapatban, mind a válogatottban jobbára taktikai feladatokat oldott meg: zavarta az ellenfél csatárait, és hozta fel a labdát. Volt olyan szürke időszaka is, amikor már kiöregedéséről beszéltek. Máté az elmúlt egy-másfél év alatt mindenkire rácáfolt. Úgy hiszem, saját magára is. Színesedett a játéka technikailag s ezzel egyidejűleg helyzetfelismerő képessége nagyszerűen megnőtt, gólerős csatár lett belőle. S mivel nagy a rutinja, a legjobbkor, azokban a bizonyos kritikus pillanatokban működnek a legjobban a reflexei, akkor rúgja — vagy fejeli — a góljait. (Fiatalok, hadd árulkodjam Fenyvesi dr. edzés módszerének egy részletéről: képes akár százszor is gyakorolni egy rúgásfajtát vagy egy cselt, hogy agyában és izomzatában rögzítse a helyes mozdulatot.) Bécsi fejese válogatottunknak a világbajnoki tizenhatos döntőbe szóló belépőjét jelentheti, torinói fejesgólja pedig ezen az estén tette fel a pontot az „i”-re.

Ma még nem tudom, mi lesz a csapattal, ha a deresfejű fiatal, Mátrai Sanyi egyszer „leszerel”. Igazi vezéregyenység a pályán. Szinte párhuzamosan Fenyvesivel, az ő játéka is megszínesedett, s ami a posztján a legfontosabb, biztonságos, nagyvonalú lett. (Híres becsúszó szereléseik iskolát teremtetek.)

A világ labdarúgó szakembereinek két kiválósága kísérte leginkább figyelemmel a magyar labdarúgás fejlődését a II. világháború után: az egyik Pozzo volt, az egykori nagy olasz válogatott, az Orsik, Meazzák, Piolák egykori kapitánya, aki az 1952-es helsinki olimpia idején az otoniemi táborban szó szerint azt mondta Hidegkuti Nándinak, hogy „ez a torna a tiétek, és ti lesztek az elsők, akik legyőzitek Angliát saját hazájában...” (Igaz, a svájci világbajnokság biztos győztesét is bennünk látta.) Pozzo szerint a Juventus még ma is a magyar Károlyt tartja minden idők legjobb edzőjének, (a harmincas években dolgozott náluk) és innen a nagy tisztelet, amelyet Torino labdarúgásunk iránt érez.

Sir Stanley Rous 1933-ban jött először Magyarországra egy magyar—olaszt vezetni. Ézen a számunkra szerencsétlen találkozáson törte el Korányi a lábát (s veszítettünk ezért 1:0-ra) és itt ismerkedett meg labdarúgásunkkal az akkor még nem „Sir” Rous. Annyira megtetszett neki a játékunk, hogy amikor három évre rá ő lett az angol labdarúgó szövetség titkára, megszervezte válogatottunk szigetországi látogatását. Miközben nálunk még nagyban folyt a vita a WM-rendszerről (érdekes: a legnagyobb visszahúzó erőt az FTC és a válogatott akkori legnagyobb egyénisége, dr. Sárosi György jelentette a vitában, kónokul ellenzett minden korszerűsítést), a szigetországi válogatott már régen ezt játszotta, és nagyhirű középcsatárunk, Drake vezérletével 6:2-re lehengereltek bennünket. (Sárosi Gyurka mégsem tágitott...) Sir Stanley azonban a londoni 6:3 alkalmával lett a magyar labdarúgás örök barátja. A pesti 7:1-et is látta és ez csak megerősítette rólunk táplált, nagyon is hízelgő véleményét.

Június 23-án este „hivatalból” is jelen kellett lennie: ő az UEFA titkára, tehát a VVK szervezésének irányítója.

Kissé fölhevült állapotban voltam, amikor gratulált. (Vállukon vittek körbe a játékosok, a kitűnő svájci játékvezető, Dienst kettős sárga jele után. Fenyvesi Máté maga egy fél kört tett meg velem.) Rázta a kezem, aztán hirtelen elkomolyodott, s úgy kérdezte: „Tell me, where is this Varga coming from...” (Mondja, honnan jött ez a Varga?...)

Rengeteget kellett volna neki mesélnem az országról, Pestről, a kerületről, a csapatról, a Népliget körüli levegőről, arról a furcsa vonzerőről, amit a mi gyerekeink számára a labda jelent, rengeteget kellett volna, és tudtam volna mesélni neki abban a ritka pillanatban. De ha a legszébb oxfordisággal beszélnék is angolul, akkor sem értett volna meg. Ahhoz, hogy megértsen, itt kellene élnie közöttünk. Pedig a lényegre tapintott. A Vargákon működik...

Az állhatatos Mr. Cox

Az Egyesült Államokban az európai futballt, a „soccer”-t nemigen ismerik és kedvelik. Náluk a baseball meg a rugby járja. S ahogy ez a két játék nem tud meghonosodni Európában, ugyanúgy nehéz a „soccer” útja az Államokban.

A két világháború között és után időnként fel-felbukkant egy menedzser, aki megpróbálta importálni a játékot. Nagyon nem fizethetett rá egyik sem, hiszen milliokra tehető

azoknak az európai bevándorlóknak a száma, akik a keleti vidék nagyobb városaiban sóvárognak egy kis foci után. de azért valami pompás üzletet sem kötöttek s főleg ami a perspektívát illeti, látszott reménytelennek a dolog. A bevándorlók kiöregszenek s a második generációnak már nincsenek emlékei sem az Üllői útról, sem más országok Üllői útjairól — szóval a fociról.

Mr. Cox esete más. Ez az ötven év körüli, nyulánk, élénk szemű, kopaszodásnak induló, szinte mindig szürkébe öltözködő férfi ahhoz az üzletember típushoz tartozik, amelyik mindig kicsit az ár ellen úszva kutat szűz területek után azzal, hogyha egyszer „bevág” az ügy, akkor az a bizonyos terület — jelen esetben a soccer-business — monopóliuma az Egyesült Államokban az ő kezében lesz. És tudja azt is, hogy egy ilyen vállalkozást nem lehet máról holnapra sikeresen lebonyolítani. Évek, esetleg veszteséges évek kitartása kell hozzá. És még akkor sem biztos, hogy sikerül. Dehát pénze s ideje van Mr. Coxnak, beindította hát négy évvel ezelőtt a gépezetet, azóta folynak a New York-i Kupa küzdelmei neves európai csapatok részvételével. Tőlünk eddig az MTK és a Dózsa járt kinn, s az idén ránk került a sor.

A két magyar egyesület vezetői részletesen tájékoztattak bennünket tapasztalataikról: a várható elhelyezéstől

a klímán át a pályaviszonyokig. Jómagam is jártam már New Yorkban. Mexico Cityből jöttünk hazafelé az FTC-vel 1947-ben, s egy mérkőzésre megálltunk. (A New York-i magyarokból verbuvált „Hungária-válogatott” ellen győztünk 12:1-re.) Az előttünk kinn jártak egyik fontos észrevétele az volt, hogy nagyon érezték egy formaruha hiányát. A többi résztvevőn volt, a magyarokon nem, és ez megnehezítette a játékosok összetartását, lazaságokra vezetett. Elhatároztuk hát, hogy úgynevezett formaruhában megyünk. Meg is rendeltünk húszat, 17 játékosnak és három vezetőnek.

A VVK-küzdelmek végére, ha viták közepette is, de kialakult a keret: Géczi, Aczél, Novák, Mátrai, Páncsics, Horváth, Dalnoki, Juhász, Vilezsál, Orosz, Perecsi, Karába, Varga, Albert, Rákosi, Fenyvesi dr., s a három kísérő, Végh Aladár elnök, Dóka György gyúró és jómagam. Egyetlen kérdőjel volt: Rátkai Laci. Orvosa volt az, aki határozottan lebeszélte bennünket arról, hogy magunkkal vigyünk. Így jött azután, előlegezett bizalomból abban a reményben, hogy egy ilyen túra emberileg is érlel rajta, Németh Miki. (Persze voltak, akiknek rosszul esett a döntés. Nincs bölcse a világnak, aki ilyenkor mindenkit megnyugtató igazságot tehet. Éppen ezért nagyra becsülöm Havasit, akinek fájt ugyan, hogy itthon maradt, de erőt vett magán, és szorgalmasan edzett közben. Vissza is került a csapatba. Kár, hogy meggondolatlanságai zavarják egyenletes fejlődését.)

Nagy utak előtt, olyankor, amikor az ember szívesen készülődik és már beleélte magát abba, hogy megy, minél közelebb kerül az indulás időpontja, annál bizonytalanabb lesz. „Majd akkor hiszem el, ha fenn leszünk a levegőben...” — néhány nappal az indulás előtt ez volt az általános hangulat. S a várakozás bizonytalanságát még csak növelte Mr. Coxék, azaz a rendező bizottság közlése, amely a június 28-ra tervezett indulásunkat — valóban az utolsó pillanatban — július 2-ra halasztotta.

Július 1-én délután még edzőmérkőzést játszottunk az Üllői úton a Kőbányai Sörgyár csapata ellen (5:1). Két okból is: részint, hogy Torino után és New York előtt még mozogjon egyet a gárda, részint pedig, hogy elbúcsúzva közönségünktől megsétáltassa a csapat a frissen szerzett trófeát, a VVK-serleget azon a pályán, amely az FTC bölcsője volt. Jó megfürdeni a nagy hagyományok levegőjében ilyen hosszú út előtt; jó ilyen légkört vinni útra-valónak.

Es másnap, július 2-án, pénteken reggel 9-kor a magasba emelkedett velünk Ferihegyről a KLM-gép. (Persze, lenn nagy integetés, a szokott intelmek, hogy „vigyázzatok ám magatokra...” s elvétve néhány „hajrá, Fradi!” is.) Aztán jöttek a kezdeti izgalmak. Főleg a rendezők „kezdeti bizonytalankodásai” miatt, amit a pályán — a csapattól — szinte természetesnek vesz az ember, a repülőgépen — Mr. Coxtól — már kevésbé. (Hadd mondjam meg tüstént: később az egész szervezet kitűnően működött.) Kezdetben — ez is az utak lelkiállapotához tartozik — latolgattuk a torna esélyeit: hogy ugyebár a Kilmar-nock az mégiscsak Skócia bajnoka. A Rangers, a Celtic, a Hibernian előtt! (Ha az ember az FTC évkönyveiben visszalapoz. talál egy dátumot: 1911. május 21-ét, amikor Skócia akkori bajnoka a Celtic első ízben látogatott el az Üllői útra, és 1:1-et játszott, méghozzá az akkori „arany-csapat” — Rumbold, Payer, Koródy, Schlosser, Borbás és társai — ellen, akik „utcahosszal” nyerték a magyar bajnokságot.) Meg a West Bromwich. Jó, hogy most valahol hátul kullog, de emlékezzünk csak az 1954-es brüsszeli mérkőzésükre az akkori nagy Honvéd ellen. Már 3:1-re elhúztak, s csak Puskásék különleges bravúrja fordította 5:3-ra a találkozót. Akárhogy is — angol labdarúgók: „van bennük”. A Polonia Bytom volt számunkra a „sötét ló”. Csak azt tudtuk, hogy négy válogatottal megerősítve jönnek New Yorkba, és hogy a lengyel válogatott nemrég megverte a Szovjetuniót...

Indulás Ferihegyről. A gép altajában Aczél, lejjebb Vilezsál, Németh, Páncsics, Karába, Mótrai

De a szakmát csakhamar felváltották az utazás érdekeségei. Bécsen át Amszterdamig vitt bennünket a KLM-gép. Itt már várt ránk az AIR Island különgépe és a Polonia Bytom. Irány Glasgow, ahol fényképészek sortüzében csatlakozott hozzánk az angol meg a skót együttes, hogy most már a torna egész mezőnye pöfögjön együtt 400 kilométeres óránkénti sebességgel New York felé. Mert bizony az AIR Islandnak ez a gépe mintha a légi utak vicinálisa lett volna. (Amszterdam és New York között 7 és fél óra alatt teszi meg az utat egy Jet.) Izlandon — közelebbről Keflavikban — landoltunk legközelebb. Itt alaposan megvizsgálták a masinánkat, nehogy valami meglepetés érhessen bennünket a kanadai partokig.

A békés naplemente hunyadozó fényeinel mi is mustálgattuk a batárt. Az utasok eredendő bizalmatlankodásával. Mert — őszintén szólva — a Jettel úgy van a ma-

Keflavikban „mi is mustrálgattuk a batárt”

Még egy kép Keflavikból: elől Karába, háttérben a West Bromwich Albion játékosai. Ekkor még nem is sejtettük, hogy néhány hét múlva EK-mérkőzésre újból idejövünk

gamfajta ember, hogy minek nekem az az ezer kilométer óránként, még valami baj lesz. Legfeljebb tíz perccel később érek haza Lőrincre, de nekem ne rohanjanak ész nélkül. Ennél az egyszerűbb gépnél meg folyton a szájunkat huzogáltuk a 400 kilométer miatt. Minden légi utas kicsit hisztérikus. Vagy nagyon.

De azért nem tudtuk nem észrevenni, hogy Izland bizony tele van amerikai katonákkal. Támaszpont.

S aztán útra keltünk az alkonyat nyomában, kísértük nyugat felé. Ezért a szokottnál tovább repült a gép világosan. (Egyébként Budapest és Keflavik között másfél óra az időeltolódás.) Nyolc teljes órán át zümmögött körülöttünk a levegő. Ki szunyókált, ki olvasgatott, kelletlen kártyázgatás is folyt időnként, és mivel a csendes levegőben simán úszott a gép, minél fáradtabb lett a társaság, annál többször ködlött fel előttünk otthoni, kényelmes ágyunk csalogató képe.

A kanadai Ganderben landoltunk a csendes út után. Aztán tovább. Innen már csak két óra volt New York. Felrázódtunk, lassan erőt vett rajtunk az érkezés izgalma. Reggel nyolc óra harminc, otthon délután négy óra harminc, a nap már teljes üzemben. Mindenki igyekezett szerezni magának egy csipetnyi ablakot: feltűnt alattunk a hatalmas város. Ilyen látvány voltaképpen — legbelül — mindenkit íróvá tesz, vagy legalábbis mindenki azután sóvárog, hogy de jó lenne, ha leírni nem is, de legalább elmondani, mit érez ilyenkor. New York képe a kora délelőtti napban nem lírai látvány: gázok, gőzök, füstgomolyok szakadt foltjai alatt igazi, nyomasztóan sűrű és magas, és beláthatatlanul elnyúló körengeteg. Az ember mindig attól fél, hogy a gép lenyisszantja egy-egy felhőkarcoló csúcsát. Jó néhány kört írtunk le a város fölött — irántunk tanúsított kedveskedésből-e vagy mert nem fogadott bennünket New York, nem tudni —, és július 4-én pontban reggel kilenckor rápörögtek gépünk kerekei a Kennedy-repülőtér betonjára.

Nyolcórás repülés után ismét biztos talajon, a kanadai Ganderben

Az „ünnepélyes fogadtatás” a lapok szokványos alcíme. Rendszerint már a kiszálláskor kezdődik azzal, hogy a gépből, vasúti kocsiból, autóbusból kikászálódó játékosokat fényképezik, amint éppen integetnek. Aztán a betonon, a peronon vagy az utcán félkörbe állunk, valamivel a félkör öblének közepe előtt a mi vezetőnk, vele szemben egy ismeretlen, de nyájas úriember. Néhány szót váltanak, amit egyikük sem ért, s éppen ezért mindketten előzékenyen mosolyognak egymásra, kezet ráznak, majd vezetőnk kap egy csokor virágot és tapsolunk. Nos, mindez New Yorkban is lejátszódott bizonyos, és számunkra nem is lényegtelen különbséggel.

Mielőtt erre rátérnék, elmondok egy kis közjátékot. Már csak azért is, mert időrendben mesélek, és a közjáték a fogadtatás előtt játszódott le.

Az igen udvarias útlevál- és vámvizsgálat végén mindenkinek fölteszik a kérdést: járt-e már az Egyesült Államokban, s ha igen, mikor? Engem is megkérdeztek, és

bizony, a váratlan kérdés első zavarában nem tudtam: 1947 vagy 48 volt-e az az év. Mire a tisztviselő fogott egy testes, fekete kötésű könyvet, majd közölte velem, hogy 1947 nyarán voltam legutóbb New Yorkban. Aztán elköszöntünk egymástól.

Talán, mert az emlékeket fölidézve ösztönösen a zaklatott hangulat is erőt vesz rajtam, azért felejtettem el megmondani, milyen lenyűgöző hatást tesz az emberre a Kennedy-repülőtér. Függetlenül ultramodern szervezetétől, hogy például minden gép közvetlenül fedett kijáró mellett landol s az ember a gépből közvetlenül a repülőtér egyik folyosójára jut, a géprengeteg látványa, a szüntelen motordörej, tömegek nyüzsgése, hangszórók és tv-ernyők párbaja: mintha valami hatalmas, programvezérlésű, elektromos üstben főznék puhára New York az ideérkezőt, mielőtt ráengedné falánk utcáinak nyeldekklőjére.

Mr. Cox sem várta ölbetett kézzel a sült galambot: rengeteg fotoriporter „lövi” az előcsarnokban a négy csapatot, az eddiginél jóval nagyobb fordulatszámmal kezdett működni a „publicity”-gépezet.

Amiben számunkra ez a fogadtatás lényegesen eltért a szokványostól, az az volt, hogy itt, ezer kilométerekre a hazától, magyarok tömege várt bennünket. A csarnok falain köröskörül nemzeti lobogóink és a csapat zászlócskái. Nagy transzparensen „Isten hozott, Ferencváros!” felirat, és zúgó „hajrá, Fradi!”. Eleinte még volt némi rend, aztán ránkszabadultak a várakozók. Milliányit kérdeztek egyszerre, alig tudtuk kihámozni a szavaikat, amelyek végül egyetlen kérdéssé formálódtak: hogy van az óhaza? Megmondtuk, hogy jól, és egyre jobban. És bár nem tartott hosszú ideig — talán, ha fél óráig — a nagy kavargás körülöttünk, szinte egyszerre éreztük meg a két átvirrasztott éjszaka terhét. Egyetlen vágyunk maradt: a friss, hűvös ágy. Már csak azért is, mert a nyakunkon volt a másnapi, vasárnapi megnyitó a skótok ellen. A lengyelek s az angolok viszont pihenhettek.

Perecsi a New York-i utcán. Mögötte látszik a magasvasút még megmaradt állványzata

Mindegyik csapat kapott egy buszt, aztán irány a Hotel Croydon. A 18 emeletes szálloda a Park Avenue és a Fifth Avenue között van, a város szívében, közvetlenül a Central Park mellett. (A meggyilkolt Kennedy elnök özvegye néhány lépésnyire tőlünk lakott.)

Amikor 1947-ben New Yorkban jártam, a legfeltűnőbb, a legszokatlanabb számomra az egész város légterét összeszabdáló magasvasút volt. Amikor elcsörömpölt az ember közelében, belerázkódott az agya. Most meg az tűnt fel az első pillanatokban, hogy nincs: a hatalmas zajforrás eltűnt a városból, amely egyébként is szépült, s főleg tisztult legutóbbi látogatásom óta. Igaz, kinn-tartózkodásunk ideje alatt vízkorlátozás volt, szünetelt az utcák, terek, parkok locsolása, mosása. (Ez bennünket csupán annyiban zavart, hogy — mint később kiderült — edzéseinket a Central Parkban kellett végeznünk s a hosszú hetek szárazsága után betonkeménységűre szikkadt a talaj s rajta persze a fücsomók is.) Az utak imponálóan kiszélesedtek. Kell is ahhoz a képtelen forgalomhoz: öt és fél millió gépkocsi fut a kilencmilliós városban. De nemcsak szélesek, drágák is az utak. Ha az ember az egyik megyéből áthajt a másikba, 25—50 centet fizet úthasználati díjként. Ahhoz például, hogy az utas a Hudson River alatti, mintegy 5 kilométer hosszú alagúton átkocsikázhassék, először le kell fizetnie egy fél dollárt. Csillagászati összegeket vesznek be ilyen forgalom mellett.

Szállodánk nem modern építésű, mégis modern szálloda volt. Óriási hallja, régi, vastag falainak nagy és kihasználatlan felületrészei a két világháború közötti építészet bőkezű gyakorlatára s nem a mai Hilton-szállók minden centimétert hasznosítani szándékozó célszerűségére vallottak. De persze légkondicionáló berendezése kitűnően működött. Enélkül ugyanis New Yorkban szinte képtelenség meglenni. Számunkra létkérdés volt: érkezésünk idején 90 fok Fahrenheitet mutatott a hőmérő (ez 35° Celsius) s a levegő páratartalma 78—80 százalék között mozgott. A mi éghajlatunkhoz szokott sportembert ilyen atmoszféra teljesen tönkretelhet. Ezért mondtam, hogy nekünk a légkondicionálás létkérdés volt.

Mind a négy csapatot a Croydon szállodában helyezték el. A mieink négyen kaptak egy-egy apartemente-t, ami

három szobát s egy hallt jelentett, a hallban pedig — sajnos — tv-t. Sajnos, mert New Yorkban „non-stop” műsor van, még hozzá 12 csatornán s a legjobb „show”-k este 11-kor kezdődnek...

A nyelvi nehézség a legkínzóbbak egyike. Valamire azért a némettel — a magunk döcögő németjével — is jutottunk, mert a figyelmes rendezők egy német Liát adtak mellénk útimarsallnak, akinek nemcsak németisége és angolsága, helyismerete és modora volt kitűnő, hanem az alakja is, és az arca is csinos. Így hát érthető, hogy a fiúk engedelmesen követték. És — higgyék meg a tapasztalt utasnak — nem mese az ma már, sajnos is, meg hál' Isten is, hogy mindenütt talál magyart az ember. Mégis meglepődtünk, amikor a szálló pavilonjának 65—70 éves elárusító néni-kéje „Jó napot kívánok, mivel szolgálhatok önöknek”-kel köszönt ránk, kissé amerikaiánus ízzel, de hibátlanul.

És megérkezésünktől kezdve hazatérésünk órájáig szinte szüntelenül velünk volt Henni Géza.

Nem hinném, hogy be kellene mutatnom a felszabadulás utáni FTC kiváló kapusát, aki 1956-ban disszidált. Gondolkoztam, hogy is fogalmazzam azt, ami vele történt, de úgy hiszem, legjobb nevén nevezni a gyereket: Géza itt hagyta a hazáját. Zsidó Domonkossal — a Nagykanizsai Olajmunkás volt játékosával — kis „Futball-bár”-nak elnevezett bisztrója van a Második Avenue-n, amit egyébként Gulyás Avenue-nek becéznek, mert csaknem minden üzlete magyar. És közben a New Yorkers csapatának az intézője is, fél kézzel, csak éppen, hogy legyen valami állandó kapcsolata a focival.

Mint ilyenkor mindig történik, elbeszélgettünk a múlt-ról. Olvasóim közül bizonyára többen emlékeznek még az 1947 48-as bajnokságot eldöntő Csepel—Ferencváros mérkőzésre. 1948. június 27-én volt Csepelen. Ha megnyerjük, bajnokok vagyunk, ha veszünk, a Csepel, s ha döntetlen, a Vasas a bajnok. Ott álltunk tehát egy kéznyújtásnyira az aranyérmektől.

A jelen és a múlt.
Gézi és Henni Géza

Ebben az időben kétségtelenül Henni volt a legjobb magyar kapus. Belátta az egész pályát, és akkor is játszott, ha az ellenfél kapujánál pattogott a labda. Puha, macskaszerű mozgása és ruganyossága, kiváló reflexei és labdaérzéke, kisportolt teste, termete: mintha csak a kapuba teremtettek volna.

Ezen a mérkőzésen olyasvalami történt vele, ami eddig még soha.

Az első négy perc alatt két gólt rúgott a Fradi. Az elsőt Deák Feri. A másodikat Kocsis Sanyi, és utána széttárt karral rohant visszafelé, s azt kiabálta Kispéter felé, hogy „Misa, bajnokok vagyunk...” Aztán Marosvári meg Fenyvesi gyorsan „bepakolt” nekünk is kettőt, sőt Szentesi egy harmadikat is. Henni egyikről sem tehetett. Szóval már az első félidőben 3:2-re elhúzott a Csepel, s már-már úgy látszott, győznek is — és ezzel bajnokok.

A „Gulyás Avenue”
egy részlete. Hátterben
az EMKE-étterem táblája

És akkor, a második felidőben elkezdődött valami, amire ma is, mint valami nyomasztó álmra emlékeznek vissza a Fradi-szurkolók. Kamarás játékvezető utánrúgásért kiállítja a csepeli Rédeit. Két másik csepeli, Nagy II és Kónya csúnyán összefejel, lemennek s néhány percre rá a bíró leküldi a pályáról a kakaskodó Lakat Karcsit meg Szentesit. Tíz FTC-játékossal szemben hét csepeli! A nézőtér és a pálya akár egy forró katlan. De a Csepel változatlanul 3:2-re vezet. Kamarás hirtelen észrevesz valamit a csepeli tizenhatoson belül, és máris a tizenegyes pontra mutat. Mind a tizenhét játékos bénultan veszi tudomásul az ítéletet és Deák be is rúgja a büntetőt: 3:3 — ami Vasas-bajnokságot jelent. S néhány perccel ezután a ki-merült Fenyvesi megereszt egy félerős lövést, s a labdát Henni Pintér elé ejti. 4:3 — a Csepel a bajnok! Ez volt 1945 óta az egyik legvitatottabb labdarúgó jelenet.

Most, tizennyolc év elmúltával, feltettem neki a kérdést:
— Mondd, Géza, az a negyedik gól, ott Csepelen... emlékszel?

Rábólintott.

— Az hogy volt?

— Tudod, Dodó, vannak dolgok, amikről az ember soha nem beszél.

Úgy hiszem, ez is válasz.

Egyébként egészen másként éreztük magunkat, mint 1957-ben Ausztráliában. Nem ólálkodtak körülöttünk gyanús alakok. Az „56”-osok java része is gyökeret eresztett és örül itthoni sikereinknek. Maga a tény, hogy a Fradi ott volt, sokat mondott a kinti magyaroknak.

Mrs. Mary Kovács vendéglőjébe vitt bennünket Henni Géza, nehogy bajt okozzon a szokatlan koszt. Mrs. Kovács 24 éves fiát már Mr. Jacques de la Fontaine-nek hívják. Négy nyelven beszél, köztük a magyart is, kitűnően. De ő csak a „Kinizsi”-re emlékezett. Mondtam már, hogy kihalóban van odaát az a nemzedék, amely nosztalgiával gondol az Üllői útra, a „nagy idők” Fradijára. Azért ma még ők a hangadók, és igazán nem tudja az ember, mit tegyen, megkönnyezze vagy megmosolyogja-e az olyan üdvözlő cikkeket, amelyeknek ugyan „Hajrá, Fradi!” a címük, de Vajda Jánost is beletördelt az amerikai szerkesztő: „... De néha csöndes éjszakán — Elálmodozva, egyedül — Múlt ifjúság tündér taván — Hattyúi képed fölmerül.” Mármint a Fradié. Megkönnyezni? Megmosolyogni? Gondolom, egyiket se — eltenni.

Július 4., vasárnap délután öt óra, New York, Randall stadion. Ez volt az időpontja és színhelye a torna első mérkőzésének, amelyet a skót bajnokcsapat, a Kilmarnock ellen játszottunk. Az idő a körülményekhez képest egészen jó volt: borongós, apró légáramlatokkal. Két órával a meccs előtt néztük meg első ízben, de akkor aztán alaposan, hiszen tudtuk, hogy egyetlen mérkőzést, a Polonia Bytom elleni találkozónkat kivéve, valamennyit itt játsz-

Mrs. Kovács vendéglője előtt. Albert és Németh között Mr. Jacques de la Fontaine

szuk majd. Nem tapsoltunk: hossza-szélessége egyaráni méret alatti, és mivel a vízhiány miatt nem locsolták, porzott a fű alatt és talaja akár a Central Parké, betonkeménységű. Ismervén a skótok rövid passzos játékát, töprengeni kezdtünk taktikánkon, hiszen a kisméretű pálya s a talaj egyaránt nekik látszott kedvezni. Tudtuk azt is, hogy valamiféle „rendszeretlen rendszer” játszanak legújabbban, amely sem WM, sem 4—2—4, a számozásuk is rapszódikus. Abban állapodtunk meg, hogy csendesebben, elővigyázattal kezdünk, tapogatózunk kicsit, aztán majd ráhajtunk, mert győznünk kellett: a mintegy 25 000 főnyi közönségből 18 000 magyar várta az amerikai játékvezető, Goldstein sípjelét. (Azóta itt járt a szeptemberi 3:0-ás magyar—osztrákon és tetszett neki csapatunk biztató játéka.)

Azért egészen simán mégsem indult a torna. Az emberek gyűltek, egyre gyűltek, de a stadion kapuit nem nyitották meg előttük. Már-már fenyegetővé vált a helyzet.

Egy ismeretlen férfi ugyanis egy órával a mérkőzés kezdete előtt izgatottan telefonált a rendőrségre, hogy bombát helyeztek a Randall stadion tribünje alá. Nosza, tüstént riadóköcsik a helyszínre: mindent lezártak s átkutatták a pályát. Sehol semmi. Így történt, hogy csak negyedórával öt előtt nyíltak meg a kapuk. A konkurrencia trükkje volt? Politikai jellegű zavarkeltés? Vagy egy habókos alak buta tréfája? Soha nem tudja meg senki.

A nagy izgalom talán még emlékezetesebbé tette az amúgy is felejthetetlen megnyitót. Az amerikai himnusz, az Union Jack után jött a skót, majd a magyar. Az első kettő alatt csak a zenekar szólt. De amikor felhangzottak az „Isten, áldd meg...” első ütemei, először csak néhány bátortalan hang kapcsolódott be, aztán egyre erősebben, bátrabban hallatszott emberi ajkakról is a himnusz, míg végül mind a 18 000 magyar rádöbbent a ritka alkalomra, és fújta szívből, hogy „jó kedvvel, bősé-éggel...” Megható volt. És után a zúgó „Hajrá, Fradi!” — akár az Üllői úton. Aztán jött a játékosok bemutatása, amikor is a szólítottak rögtön a helyükre futottak.

Géczi — Novák, Mátrai, Horváth — Juhász, Orosz — Karába, Varga, Albert, Rákosi, Fenyvesi dr. Ez a csapat kezdte a tornát.

A Kilmarnock Ferguson — King, Beattle, Watson — Murray, MacFadzean — McLean, Black, Hamilton, Sneddon, McIlroy felállításban jelent meg a pályán.

(Egy busz hozott bennünket a pályára. A skót fiúk igen vidámak voltak. egyik slágert a másik után énekelték, és nem titkolták egy percig sem, hogy mindent beleadnak, mert fizetni akarnak a Manchesterért. Két okból is: részint a birodalom sportzászlaján esett foltot akarják eltüntetni, részint megmutatni, hogy a skót bajnok különb az angolnál.)

Goldstein úr az óráját nézi.

(Az ám, a játékvezetők. Később még lesz alkalmam szót ejteni róluk. Sokszor kértünk gondolatban bocsánatot

Albert
a skót játékosok gyűlésében

az itthoni gyengéktől is odakinn. Nem fair azonban éppen Goldstein úrral kapcsolatban emlegetni mindezt, hisz ő volt a legjobb játékvezető, akivel odakinn találkoztunk. A többi? Csupa dilettáns. Egyébként néhány lap már jó előre figyelmeztetett bennünket, hogy ne kényeskedjünk. „Tudomásul kell venni, hogy a jelenlegi játékfelfogás keményebb veretű, ez magával hoz bizonyos »kíméletlenséget« és ezt még a legjobb bíró is elfogadja, különben szétfűtyülhetné a mérkőzést.” Mindezt a Manchester-mérkőzéseinkkel kapcsolatban írták, mert a fülükbe jutott, hogy nem élveztük az angolok „keménységét”.)

És megkezdődött a játék. Az első húsz percben körülnéztünk, aztán kezdtük „feltúráztatni” a motort. Közben mindössze egy kapufára tellett. Fenyvesi dr. rúgta. A skótok támadásai rendre elakadtak a lestaktikánkon. (Kockáztattunk: ennél a taktikánál igen sok múlik a játékvezetőn.) De a Kilmarnock csatárai sem — elnézést — a hathúszassal jöttek Rákosligetről. Kezdték fölnézni, és a 20. perctől kezdve nagy nyomás nehezedett ránk. A 32.-ben csak Géczi kitűnő reflexe hárította el a gólt: lábbal mentette Sneddon közeli lövését. Három percre rá a kitörő Hamilton előtt megismételte ugyan bravúrját, de a fölívágódó labda a berohanó Horváthról a hálóba pattant. Öngóllal kezdtünk hát: 0:1.

Aki azonban benn volt félidőben az öltözőnkben, érezhette, hogy nincs veszély. „Most jövünk mi” — ez volt a hangulat.

És valóban jöttünk, méghozzá VVK-formában. Alig jutottak lélegzethez a skótok, akik az első félidőben különben is mindent kiadtak magukból. „Fürödtek” is néhányszor a fűvön. Néha kicsit fetrengtek, hogy kifújhassák magukat. Az egyébként kifogástalanul sportszerű mérkőzés csakis ezekkel a színészi mutatványokkal pöttyöződött be kissé. Na, de meddig megy az ilyen „taktika”? Ezen a vasárnap délutánon a mérkőzés 74. percéig: akkor Fenyvesi dr. nagyszerűen betalált a „rövidbe” és három percre

Chicagóban, a szállodánk előtt: Rákosi, Géczi, Vilezsál

rá már Rákosi Gyulát ölelgették a társai, mert 12 méteres bombája után Ferguson már csak hátra nyúlhatott, a hálóba. Anglia bajnoka után 2:1-re megvertük hát Skócia bajnokát is.

Vagy egy órába tellett, amíg eljutott a csapat a buszhoz. Szinte mind a 18 000 magyar át akart ölelni bennünket. Visszafelé a buszon a skótok is gratuláltak. Őszintén, emberien, sportszerűen. Lehet, hogy az 1965/66-os EK-küzdelmek során összekerülünk megint, mert Skóciát a Kilmarnock képviseli. Nagyban érdeklődtek az albán labdarúgás felől, mert első mérkőzésüket Tiranában játsszák. És azt is kérdezték, hogyan kell oda utazni. De az útvonalat mi alig ismerjük. A régi fradisták közül csak Kispéter járt Albániában. Ő volt annak a válogatottnak a közép-hátvédje, amelyik 1948 májusában 0:0-ra játszott Tiranában. Csak arra emlékszem, hogy a Misa — akár az egész csapat — fehér fezen érkezett haza.

Elsőrendű paprikás csirkét kaptunk Mrs. Kovácstól vacsorára. Utána korai lefekvés, hiszen szerdán Chicagóban játszunk. Közben utazás. Vigyázni kell.

Miért éppen Chicago?

Kézenfekvő a magyarázat: az egyik legnagyobb lengyel település az Egyesült Államokban, és szép számmal lakják magyarok is. Jó üzletnek, a „soccer” jó propagandájának ígérkezett hát az FTC—Polonia Bytom találkozózt ebben a városban rendezni. (A többi mérkőzés színhelye változatlanul New York maradt.)

Másfél órányi Jet-repülés az út New Yorkból Chicagóba és egy óra az időszámításbeli eltérés a két város között. A rendezés zökkenőmentes, az út kellemesen telik. Az O'Hara repülőtéren népes küldöttség várt ránk s ahogy a „Chicago és környéke” című magyar nyelvű hetilap írta: „Mayer Charli által készített óriási virágcsokor kimondottan látványosságzámba ment.”

Új szállásunk az 1500 szobás „Sherman House” lett a város szívében. Típusban a Croydonhoz hasonló s ahogy hirdeti, „húsztól kétezer személyes bankettek rendezésére alkalmas külön helyiségei vannak”.

Chicago a világ egyik legérdekesebb városa. Területileg nagyobb New Yorknál és kétségtelen, hogy a gengszterromantika levegője lengi körül. Messziről. Ha odaér az ember, akkor — legalábbis a felületes szemlő, amilyenek mi is voltunk — ebből semmit nem lát, semmit nem érez. Óriási város, a hús meg a gabona központja az Egyesült Államokban. Amit ezen a hétfő délutánon (július 5-e volt) nagy hirtelen megnéztünk belőle, a méreteken kívül semmi rendkívülit nem nyújtott.

Annál kedvesebb volt az esténk a Magyar Csárdában, ahová a tulajdonos, Sebestyén József meghívására látogattunk el vacsorázni. Már vagy négyszáz magyar várt ránk, mire, úgy este hét óra felé, odaértünk. Ugyancsak kiöltöztek az alkalomra honfitársaink. Formaruhánk kitűnően hatott a nagy tarkaságban. Meglepetésünkre ismer-

ték a csapatot, méghozzá a Népsportból. Az elmúlt esztendőben elért eredményeinkre, főleg a VVK-győzelmünkre igen büszkék voltak. Végh Ali azért csak sorra vett és bemutatott mindenkit s utána megkezdődött az ünnepi vacsora. Roskadoztak az asztalok az ételek-italok alatt. A fiúk becsületére legyen mondva: példamutató fegyelmezettséggel nem éltek az alkalommal. Meg is mondták, hogy nekik — ilyen szempontból — mindegy, hogy Diósgyőr vagy Chicago. Ha egyszer versenyben vannak, vigyáznak. Berögződött már náluk a szokás, hogy ilyen alkalmakkor egyszerre ülnek asztalhoz, megvárják — s ilyenkor Mátrai Sanyi, a kapitány fél szeme vigyáz —, míg a csapat utolsó tagja is végez az evéssel s utána Sanyi átszól, hogy „Dodó bácsi, végeztünk”. Egyetlen korty ital le nem ment a torukon egész este. Nem kell szakértelem hozzá, hogy tudja bárki is, milyen önuralom kell ehhez. Hangos „egészségükre!” és már álltak is fel. Pontban este tízkor. Kicsit meghökkentek az amerikások, aztán meleg barátsággal elbúcsúztunk egymástól. És Dóka Gyuri még aznap este legyúrta az egész társaságot.

Sokan ismerik a mokány, deresedő fejű, mosolygó arcú gyúrónkat a pesti pályákról. Ott ül mindig mellettem, keze ügyében kis táskájával meg egy üveg ásványvízzel ugrásra készen a kispadon. S ha én az edző jellegzetes szemével azt nézem, mit csinál a csapat taktikailag és technikailag, ő, bár ehhez is igen éles a szeme, elsősorban az ízületek, az izmok, az emberi szervezet mozgását figyeli a pályán. Több mint három évtizede, és ebből tizenkét éve az FTC-nél.

Más a pálya a kispadról s más a tribünről. A kispadról nézve az embert látni, a küzdő, az indulatos, a higgadt, a vergődő, az ujjongó, a gyorsan kapcsoló s a lassúbb észjárású, a sportszerű vagy az alattomos — a játszó embert. Mindig csak egyet vagy kettőt. A kispad, az alulnézet, a részletek aprólékosságát tárja föl. A lelátóról az egész pálya, mind a huszonkét játékos egyszerre és állandóan

látszik. S hozzá a nézősereg a perecessel. Átfogóbb a kép, de elmosódottabb; az ember ott a pályán sokszor egyetlen kis fura ponttá zsugorodik.

Dóka Gyuri pedig a kétszer negyvenöt percen át egyenként figyeli a fiúkat. Hisz amikor elindítják a labdát, jószerével még rajta a keze melege az izmaikon, tudja, melyik, hol sebezhető leginkább, milyen mozdulat az, amely árthat egyiknek-másiknak. S ha a faultokat valaki osztályozhatja, hát ő aztán igen. Csak az arcára kell nézni s látja rajta az ember, komoly-e vagy könnyebb a sérülés. Nem egyszerű gyúró, hanem azt is mondhatnám, hogy kondíció-edző. Akármilyen későn kerül is ágyba, pontosan ébred, és frissen borotválva járja végig a fiúkat: ébreszt, mozgatja a társaságot — a csapat lelkiismerete és „szürke eminenciása”. És gyötri magát a nyelvekkel is. (A tokiói olimpián győztes csapatunk gyúrója is ő volt s ott, abban a Bábelben, sokszor legszívesebben szétverte volna tehetetlen dühében a legközelebbi tárgyat, ami a keze ügyébe esett, mert nem tudta megértetni magát.) Mostanában már megtörténik, hogy ő rendeli a reggelinket is — angolul.

Chicago újabb klímaváltozást jelentett. A levegő páratartalma ugyan változatlan volt, de nagyobb lett a meleg. És mikor az első estén a fiúk nyugovóra tértek, s mi, vezetők, elmentünk még sétálni, nyakunkba zúdult egy nagy eső. Legalább majd lehűti a levegőt, gondoltuk. Meg a Michigan-tó, a város mellett, szintén enyhítőleg hat.

Ehelyett szinte csurgott a levegőből a pára, s nagyon elnehezedett a lélegzetünk másnap, július 6-án, kedden, amikor Flóri egyik volt földije hívta meg az egész csapatot.

Délután pedig elmentünk pályanézőbe.

Higgyék meg, minden pályának megvan a maga sajátos légköre. A legkisebbnek is, a legnagyobbknak is. És a magamfajta emberben, ha új pályára teszi a lábát és körül-néz, valamilyen furcsa válogatási folyamat indul el. Keresi, melyik ismerős pályához hasonlíthatná leginkább ezt

A chicagói utcán Varga Zoli egy épülő felhőkarcoló tetejét nézegeti
Mellette Dalnok és Géczi

az újat. Ez az úgynevezett „beleilleszkedési folyamat” kezdete. Mert az, amit a hazai pálya előnyeként emlegetnek, az nem mese és ma, amikor a nemzetközi tornák, találkozók egyre szaporodnak s a labdarúgás egész fejlődése — ahogy egyébként egész életünké is — a sűrűbb érintkezés felé mutat, az idegen pályákkal kapcsolatos — főleg pszichikai — nehézségek leküzdése az edző elsőrendű feladatai közé tartozik. Hogy a labda nemcsak a Népstadionban, hanem — mondjuk — a riói Maracana stadionban is kerek, azt könnyű kimondani, és alapjában véve igaz is. A dolog mégsem ilyen egyszerű. Mert nemcsak a pályák eltérő méreteiről, talajviszonyairól, a helybeli edzés lehetőségeiről stb., szóval nem szorosan a játékkal kapcsolatos tényezőkről, hanem a labdarúgás — úgy nevezném — járulékos tényezőiről, a pálya befogadó képességéről, az adott ország labdarúgásának hagyományairól, nézőseregük hozzáértéséről, vérmérsékletéről, szokásairól van szó, tehát

mindenről, ami összességében egy-egy pálya légkörét megszabja. Mert ez a légkör nem egy esetben döntően kihat magára a játékra. Befolyásolja a csapatokat és befolyásolja a bírót is. Annak idején a bécsi Hohe Warte „pokláról” írtak nálunk mindig a lapok, de nem tudom, hogy a glasgow-i Rangers mai stadionja nem rosszabb-e ennél, vagy nem fenyegetőbbek-e a dél-amerikai pályák hagyományai a maguk tömegszerencsétlenségeivel — mint a legutóbbi perui — és öngyilkosságaival, mint a már említett Maracana stadionban történt az után az emlékezetes Uruguay—Brazília VB-döntő után, 1950 nyarán. (Az első félidő 0:0. A második félidő harmadik percében Friaca, a brazil jobbszélső átlövi Maspolit, az uruk kapusát és 1:0 Braziliának. Őrjöng a 200 ezer néző. Mindenki biztosra veszi, hogy kész a meccs: Uruguay összeroppan a légkör meg a brazil csapat hihetetlen nyomása alatt. És akkor jön a huszadik percben a kor egyik legnagyobb labdarúgó egyénisége, az uruk balösszekötője, Schiaffino, és 1:1. Kétszázezer ember ordításánál csak egy valami félelmetesebb: ha ugyanennyi néma. De olyan, hogy csak néhány távozó-érkező hajó kürtje hallatszott a gól után a riói levegőben. Félelmetes lett az aréna és görcsbe rándult az egész brazil csapat. Benueltság — amit az uru jobbszélső, Ghiggia a 34. percben ki is használ: 2:1 és Uruguay a világbajnok. És amint a zokogó tömeg özönlik kifelé, egy harminc év körüli férfi felmászik a kétszáz méter magas pilon tetejére s a mélybe veti magát. Örület. De a Maracana ilyen.)

No, de mi nem VB-döntőt játszunk másnap a Polonia Bytom ellen, és Chicago messze van Riótól, ahogy a Soldiers Field pálya is a Maracanától. Minden tekintetben.

De az is a labdarúgás alapigazságai közé tartozik, hogy mindig a soron következő mérkőzés a legnehezebb, a legizgalmasabb. Jól jött hát, hogy Sütő Bálint, volt honfitársunk, aki valamikor alsóbb osztályú edző is volt itthon, elmondta, hogy a Soldiers Field voltaképpen baseball-pálya, csak átalakították. A hossza úgy-ahogy még meg-

felel, de a szélessége még a 60 métert sem éri el. Talaja kitűnő, de füve túl magas, sokszor elakad benne a labda

Könnyű kis mozgás során kószolhatták a fiúk a pályát, bennem meg elindult az a bizonyos szelektálási folyamat: melyik pályánkhoz hasonlít? Aztán szép lassan kialakult a kép — de meg ne mosolyogják! —, hát a nyíregyházihoz hasonlít, azzal, hogy az jobb is, szebb is. Mégis. (Nyíregyháza sport-nagyhatalmi álmainknak köszönheti igazán szép pályáját: volt idő, amikor világbajnokság rendezésére készültünk s akkor ölükbe hullott a pénz.)

Edzés után hivatalos fogadást rendeztek tiszteletünkre az Antoine Hallban a magyar társadalmi egyesületek. Vacsora és közben felköszöntők. Részünkről Végh Aladár és jómagam igyekeztünk méltó köszönetet mondani a szíves fogadtatásért s vázolni, milyen is ma az élet, a sport itthon. A tapsok, a felköszöntők, a kitűnő vacsora közben a játékosok egyetlen korty alkoholt nem fogyasztottak, és bizony nagy volt a megrökönyödés, amikor tíz óra körül Mátrai Sanyi — a szokott módon — közölte, hogy „Dodó bácsi, végeztünk”, és már álltak is fel, köszöntek és távoztak. Jó időbe tellett megértetni vendéglátóinkkal, hogy ez a dolgok rendje.

A mérkőzés napján, délelőtt, a tv harminc egész percet szánt ránk. Mr. Cox nagy sikerének könyvelhette ezt el, hisz köztudott, hogy a sajtó, a rádió és a tv igen szoros kapcsolatban áll odaát a baseball-menedzserekkel, akik rendszerint féltékenyen elzárják a propaganda minden lehetőségét a „soccer”-tól. Hogy most mégis sikerült a kamerák elé kerülni, az azért volt, mert ezen a szerdán (július 7-én) nem volt Chicagóban baseball-mérkőzés. (Ami szintén Mr. Cox szervezői ügyességére vall.) Még pénzt sem kért a tv-társaság (ismét: Mr. Cox). Egy komoly bökkenő mégis volt: azt akarták, hogy öltözzenek be a fiúk, és ott, a kamerák előtt, egy színpadon, mutassanak valamit a fociból. Persze erről szó sem lehetett. Egyszerűen nem értették. Képtelenek voltak felfogni, hogy ha ők vala-

kinek teret adnak, az visszautasítja a lehetőséget. Győzködtek, hogy ez náluk más, mint Európában, meg hogy a sport azért sport marad.

Mi azonban nem tágitottunk. Már-már úgy tűnt, hogy kútba esik az egész, aztán a végén mégis kijöttek hozzánk és a lengyelekhez is a szállodába s ott csináltak szabályos, „konzervatív” és „európai” riportot.

Este fél 9-kor került sor 15 ezer néző előtt a mérkőzésre. A nézők kétharmada lengyel volt. Ezt tudtuk. De tudták a Bytom vezetői és játékosai is.

(Ellenünk általában nem megy a lengyeleknek. Először az 1958-as világbajnokságon mutatott igen gyenge játékunk után fogadták válogatottunkat a győzelem biztos reményével — és kikaptak 3:1-re Chorzowban. Azt az egy gólt is Kárpáti rúgta... És Novák Dezső ellenük volt először válogatott 1960 novemberében Budapesten, amikor is 4:1-re győztünk.)

Sok törlesztési valójuk volt hát a lengyeleknek. A VVK-győztes magyar bajnokot „elkapni” komoly serkentő erőt jelentett a négy válogatottal megerősített Polonia Bytomnak. No, meg honfitársaik előtt is bizonyítani akartak. Egy afféle „ha addig élünk is”-hangulat alakult ki köztük a mérkőzés kezdetére.

Párás időben, kissé csúszós talajon indult a mérkőzés. (Felállításunk a „standard”, azzal, hogy az első félidő végén a sérült Mátrai helyére Páncsics állt be.) És mindjárt úgy, ahogy vártuk: a lengyelek — akiknek egyébként ez volt az első kinti mérkőzésük —, ahogy mondani szokták, „ami belefér”, mindent beleadtak. Számunkra váratlan volt rakétaszerű gyorsaságuk, kitűnő labdakezelésük, határozottságuk. Szinte lélegzetvételnyi szünet nélkül hajtottak. Az első percek meglepődése azonban csakhamar alábbhagyott a fiúknál — közben Géczi Pista néhányszor bebizonyította egyre szélesebb skálájú, a legszebb reményekre jogosító képességeit — kezdtek focizni. A 30. perc jellegzetes Albert-alakítást hozott: először a balösszekötő-

70717-7/8-CHICAGO, ILL.: HUNGARY GOALIE ISTVAN GECZ
 S SENSATIONAL FLINGING SAVE OF SHOT AT GOAL IN GAME
 HUNGARY'S POLONIA BYTOM 7/8. IT ENDED IN 0-0 TIE
)x1

Geczi egyik ragyogó védése

A mozik utcójában, Chicagóban

jükön, majd a középhátvédjükön, utána keresztező bal-hátvédjükön ment át, kicsalta a kapust — az egyik válogatottjukat — is a helyéről s utána belsővel, félmagasan és félerősen az üres kapura küldte a labdát, amelyet a kétségbeesetten berohanó jobb-hátvéd kézzel ütött ki a gólvonalról. Egyetlen lengyel sem reklamált, amikor a bíró a 11-es pontra mutatott. Mutatni ugyan mutatott, de amikor rá akarta tenni a labdát — nem találta a jellegzetes fehér keresztet. Mit tehetett? Kimérte. Jókor, megnyújtott léptekkel. Magyarázták is neki a fiúk, hogy ez nem tizenegy, hanem legalább tizenhárom méter, de nem engedett. Rálépett a labdára s intett, hogy hagyják el a tizenhatos területét a többiek. Novák Dezső már ott állt a labda mögött. A fütty után a maga szokott, apró lépteivel, kezét lóbálva nekiindult és — szokásától merőben eltérően — belsővel telibe találta a bal kapufát. Akárhogy is, ma sem tudok szemrehányást tenni neki ezért. Ha van biztos büntető-rúgó, ő az. Szinte kicentizi a labda útját. A két

„... Chicagóban minden utcasarkon egy gengszter áll.” Félreértés ne essék, Géczi és Perecsi csak kíváncsiskodik...

méter távolságkülönbségre nem volt képes átállítani magát hirtelen.

Megint érvényesült az örök labdarúgószabály: kihagyott tizenegyes szárnyakat ad a szerencsés csapatnak.

A második félidő a két kapus félideje volt. Ami annyit jelent, hogy a két csatársor félideje is. Jó mérkőzés volt, sok izgalommal — a vége felé elég sok lengyel „keménységgel” — gól nélkül. A szállodában a két csapat vezetői kölcsönösen elégedettek voltak, akárcsak Mr. Cox, illetve megbízottai, hiszen a találkozó propagandának is kitűnő volt. (Mondták azért, hogy 10:10 jobb lett volna — de legalábbis 6:6.)

Mérkőzés után Habetler Pál látta vendégül a csapatot az éttermében, amelynek termeit ez alkalomból zsúfolásig megtöltötték a magyarok. (Hirdetése úgy szólt, hogy „igazi Vas megyei vendégszeretettel várja vendégeit”, szóval nem tudni, vajon Fejes Endre Habetler-családjából

származik-e, mert a „Rozsdatemető” kitűnő írója, emlékezetem szerint, a családdal kapcsolatban nem beszél Vas megyéről.)

Másnap, július 8-án, csütörtökön még ott maradtunk alaposabban ismerkedni a várossal, nézelődni, és ha már Chicago, hát piff-puff filmeket, és tarka revüket nézni.

De nemigen hagyták. Szinte szétszedtek bennünket meghívásokkal. Eddig úgy gondoltuk, hogy Chicagóban minden utcasarkon egy gengszter áll. Pedig nem igaz, nem gengszter — paprikás csirke.

Máté nyes egyet és Flóri sípszót hall...

Július 9-én, pénteken reggel 9-kor megreggeliztünk a Shermann House-ban, aztán elindultunk a reptérre. Igen könnyedén mozogtunk, hisz mindenkinek a kezében csak aprócska csomag volt: mindenünket „otthon” hagytuk, a New York-i Croydon Hotelben.

A gépen aztán töprengeni kezdtem. Akadt a Polonia Bytom-meccsnek néhány elgondolkoztató momentuma.

A második félidőben nemegyszer megtorpantak csatáraink, mintha egyiken-másikon fáradtságot vettem volna észre. És mégcsak nem is csodálkozhattam a jelenségen, hiszen a februári, afrikai túránk óta nem volt megállásunk. Igen nagy megterhelés volt a fiúkon, és eddig — becsületükre legyen mondva — állták. De hogyan őrizzem meg a formájukat, hogyan mentsem át frissességüket az őszi évadra, amivel párhuzamosan az EK küzdelmei is megkezdődnek? Hiszen mindössze négy napunk lesz otthon a bajnoki nyitányig. És mindjárt a Dózsa. Itt kinn pedig, addig is, minden héten két meccs. Ebben a klímában. Voltaképpen ettől féltettem őket leginkább.

A fülemben csengtek Csanádi Árpi szavai: „Vigyázz az edzésekkel, Dodó!” Akkor még nem nagyon értettem, mit akart ezzel mondani, most annál inkább. Le is csökkentettem heti kettőre az adagot. És arra törekedtem, hogy lehetőleg kondicionált levegőjű helyen töltsék napjaikat a fiúk. Ezért még biztattam is őket, menjenek moziba.

Persze az is tudott dolog, hogy a fáradtság általában a sikertelenség nyomában jár. Az eredményesség egymaga is „feldobja” kis pihenő után a még oly kimerült játékost is. Igaz a szólásmondás, hogy „no, ezeket úgy megpakoljuk, hogy egy életre elmegy a kedvük a focitól”. Vert csapatnak mindig labdaundora van.

De azért a győztesek sem automaták, akik a füttyjelre mindig ugyanúgy mozognak. Emberek, akikre az élet milliónyi apróbb-nagyobb problémája hat, és akarva-akaratlanul is befolyásolja játékukat. Márpedig a játéknak magának kegyetlen automatizmusa van: minden héten, legtöbbször két alkalommal beindul. A labdarúgás nagy ellentmondása ez: egyfelől a játék effajta automatizmusa, másfelől a játékosok hús-vér, ember volta. Az edző egyik nagy — ha nem a legnagyobb — feladata ennek az ellentmondásnak a feloldása. A feladatból magából fakad, hogy csak időlegesen oldható meg, mindig újból és újból kell elkezdeni. Emberekből sohasem lesz gép. A probléma tehát: miképpen tartható a játékos olyan fizikai-ideig állapotban, amely leginkább kielégíti a játék rendszeresen beinduló gépezetét? Szerteágazó, nehéz feladat az edzőé. És éppen ezért szép. S ahogy fejlődik, változik maga a játék, sokasodnak az edző problémái is.

Közben megtudtuk a szerdai, New York-i eredményt. Kilmarnock—West Bromwich Albion 2:2 (2:1). Henni Géza végignézte és elmondta, hogy két ellentétes stílusú csapatot látott. A skótok színesebben, az angolok erőteljesebben játszanak és merev WM-ben a „rúgd és fuss”-focit. Tehát nem az úgynevezett kombinatív labdarúgást. Van egy veszélyes középcsatárunk és egy kitűnő jobbösszekötőjük. Mind a kettő rendre lefejelte az előrevágott labdákat a skót védők előtt. Jó lesz hát vigyázni a kondícióra, nagy nyomást várhatunk. Arra számítanak az angolok, hogy sokat kivett belőlünk a Bytom-meccs. Hallották, milyen iram volt. És ők is „kétfelé” játszanak ellenünk: az angol mezőny kiegyensúlyozottságát akarják igazolni, a Manchester vereségeiért ők akarnak visszavágni, no, és New York előtt is igazolni akarják az angolok elsőbbségét a magyarok, de a skótok előtt is. Szóval fenik ránk a fogukat.

Változatlan felállításban léptünk pályára az angolok ellen július 11-én, vasárnap. Esett, s ez megcsappantotta

a nézők számát és megnövelte az angolok esélyét. Henni Géza intelme alaposnak bizonyult: Kaye, a hórihorgas középcsatár és Astle, a nyurga jobbösszekötő valóban veszélyesnek bizonyult. Hosszú lött passzaik értéke a csúszós talajon megkétszereződött. Így alakult aztán ki a kép: mi többet, ők veszélyesebben támadtak. Mátrai Sanyi meccse lett a találkozóból. Testi fölépítése, gyorsasága, kiváló technikája és rutinja nagyszerűen érvényesült ezen a talajon, és az ilyen játékot játszó csatárok ellen. De Novák Dezső sem maradt sokkal mögötte. Némi szerencsénk is volt: a 30. percben Géczi Pista rosszul jött ki egy labdára és Kaye már csak az üres kapuval állt szemben, de túl hirtelen pottyant elébe a nagy lehetőség, és elkapkodta. Így lett a félidő 0:0.

A második félidőre elállt az eső. A játék képe nem változott. De érezni lehetett, hogy minél közelebb kerül az óramutató a 45. perchez, annál keményebbek, sőt durvák lesznek az angolok. És minél sűrűbb lett a levegő a pályán, annál jobban kiütközött a bíró alkalmatlansága. Itt is bebizonyosodott, hogy egy rossz bíró a legártatlanabb mérkőzésből is képes bikaviadalt csinálni.

[Számomra a nagy taktikus, a kitűnő futballdiplomata egyik mintaképe ma is Meisl Hugó, aki nagyon jól tudta, hogy nem elég a „Wundermannschaft”, annak a játékát megfelelő körülményekkel, nem utolsósorban megfelelő játékvezetéssel is alá kell támasztani. Legnagyobb „húzásainak” egyikét éppen ellenünk produkálta az 1934-es olaszországi VB idején. Akkoriban a magyar csapat igen jelentős játékerőt képviselt: a VB nyitánya előtt két héttel verte meg Budapesten először az angol válogatottat 2:1-re. Egyszeriben magasra szökött csapatunk értéke a nemzetközi piacon. A legjobb nyolc közé jutásért a „mumus” Egyiptom ellen játszottunk, s ha nem is „sétálva”, de biztosan győztünk 4:2-re. A következő fordulóban Ausztriával kerültünk össze. Pontosan négy évvel előbb vertük meg őket utoljára (1930 június, 2:1) Budapesten, de mióta Sin-

delaréék csapata kialakult, nem bírtunk velük többé. Legnagyobb eddigi vereségünk, az 1932 áprilisi bécsi 2:8 is erre az időszakra esett. De Meisl Hugó nyitott szemmel és füllel járt a világban. A mi labdarúgásunknak mindig is külön figyelmet szentelt, és az angolok elleni győzelmünk őt is megriasztotta. Annyira, hogy amikor megtudta, hogy a Bolognában sorra kerülő osztrák—magyar bírájául a belga Baert jelölték ki, tüstént működésbe lépett. Sikerrel. A mérkőzésnek az olasz Mattea lett a játékvezetője. Mégpedig azért, mert — és Meisl ezt nagyon jól tudta — az egyébként kifogástalan játékvezető nem rokonszenvezett válogatott balösszekötőnk, a Fradi Toldi Gézájának keményen küzdő játékmódorával. Márpedig Meisl „csodacsapata” éppen a Toldihoz hasonló ellenfelektől tartott leginkább. Joggal írta egy korabeli sportlap a bíróküldés megváltoztatása után: „Sárosit Sesta (az osztrák balhátvéd), Toldit Mattea fogja majd...” Nem túlzott. Az osztrákok 2:1-es győzelmében Meisl Hugóé volt a fő érdem...]

És a góljuk még csak jobban megvadította őket. A 20. percben Foggo, a jobbszélsőjük szabadrúgást ívelt vagy 30—35 méterről kapunk bal oldali előterébe. Többen csaptak egyszerre a labdára, nagy kavarodás az ötös körül, és Astle, a balösszekötő bepiszkálja valahogyan kapunkba a labdát. Nem túlzok, ha azt mondom, hogy az eget verte az örömük, mintha az Angol Kupát nyerték volna meg.

A fiúk rákapcsoltak. Juhász, Varga, Fenyvesi dr. lendülete magával ragadta a többieket is. Az angolok viszont, ha eddig kemények voltak, most durvák lettek, foggalkörömmel, kézzel-lábbal védték az eredményt. Az amúgy is húzódással bajlódó Albertet kegyetlenül „faragták”.

Már csak öt perc volt hátra, amikor vagy 25 méterre, a kapujuktól kissé balra szabadrúgáshoz jutottunk. Novák Dezső készülődött rúgni, de közvetlenül a labda mellett, csak úgy „véletlenségből”, ott állt Fenyvesi Máté is, és minden különösebb nekikészülődés nélkül, bal lábának egyetlen rövid mozdulatával benyeste a labdát a „hosz-

szúba". A labda már rég a hálóban táncolt, amikor az angolok még mindig mereven figyelték Novák Dezsőt.

Mennyi munka van egy ilyen gól mögött! Máté specialitása ez a szabadrúgásfajta, ő is dolgozta ki magának. Alig egy méterre a labdától, kissé oldalt — hogy nyeshesse —, egyetlen lábmozdulattal elég tekintélyes távolságból, 20—25 méterről rugdalja az ilyen góljait. Közben jószerevel nem is néz a kapu felé. A szöveget, a távolságot már előre belefényképezi magába. Pillanatifelvétellel.

Az angolokat megzavarta a váratlan esemény. Érezték, hogy hajszálon múlik a vereségük. Egy perc van hátra a második negyvenötből, amikor a következő jelenet játszódik le:

Flóri az ő térfelükön szólózik, aztán hirtelen átrobban a középhátvéden, a tizenhatoson megszökteti magát, mégpedig úgy, hogy a labdával kicsalja a kapust, az jön is, Flóri persze elhúz mellette, mire a kapus kétségbeesésében ránt egyet a kezével Flóri mozgó bal lábán, de a középcsatár lerázza magáról a rátapadó kezét, és ott áll az üres kapuval szemben, az ötös magasságában, kissé jobbra. Kintről csak azt látom, hogy Flóri megáll egy pillanatra, nem rúg a labdába. Megrázom a fejem: igaz-e ez vagy a szemem káprázik? De mire idáig érek gondolatban, a vad iramban berohanó angol jobbhátvéd már ki is vágta Flóri elől a partvonalon túlra a labdát.

Maga a képtelenség játszódtott le a szemünk előtt. Csak az öltözőben derült ki, mi is történt. „Füttyszót hallottam, Dodó bácsi, azért álltam meg.”

Egy rossz bíró működésével kapcsolatos, nagyon jellegzetes rövidzárlat — ez történt Flóriban. Annyit rúgtáklökték, annyi füttyszót hallott, hogy a végén csupa füttyszó volt a felzaklatott játékos körül a levegő.

Ha komoly csapatnak tartjuk magunkat, nem szabad könnyedén vennünk a játékvezető kiválasztásának kényes, sok diplomáciai érzéket és kitűnő tájékozottságot követelő feladatát.

Ezzel a mérkőzéssel a torna első fordulója be is fejeződött. Három mérkőzésből négy ponttal és 3:2 gólaránnyal az első helyen álltunk. [Zárójelben: a Kilmarnock—Polonia Bytom találkozó 1:1-re (1:0) végződött. A lengyelekre egyszerűen nem lehetett ráismerni. Kiadtak magukból ellenünk szinte mindent. A második félidő vége felé egy távoli, jól eltalált, szerencsés lövéssel egyenlítették.]

A Ferencváros kilőtte a Hamiltont...

Ha az ember belelapoz a labdarúgás történelmébe, akkor érti meg igazán, milyen féltékenyen vigyáztak a baseball és a rugby ügynökei, nehogy népszerűsödjék az Egyesült Államokban a „soccer”. Dr. Mező Ferenc úgy jegyzi fel, hogy a III. Olimpiai Játékokon, amelyek 1904. július 1. és október 29. (!) között zajlottak le St. Louis-ban, Kanada és az Egyesült Államok labdarúgói már összemérték erőiket. A küzdelemből 4:0 arányban

Kanada került ki győztesen. Igaz, hogy — mint később kiderült — a két államot két klubcsapat (a Galt FC, illetve a St. Rose of St. Louis) képviselte, ez azonban mit sem von le a tény jelentőségéből, hogy tudniillik már több mint hatvan éve versenyszerű „soccer” folyik odaát.

A hivatalos források, mindenekelőtt a FIFA, de maga a United States Soccer F. A. is csak az 1908-as londoni olimpia labdarúgó játékaitól kezdve ismeri el az eredményeket.

Az 1924-es, párizsi olimpiáig nem találjuk az Egyesült Államok együttesét a nevezettek között. Itt az az Uruguay üti el őket a legjobb nyolc közé jutástól — méghozzá a nem is olyan vészes 3:0-al (mi ugyanitt ugyanilyen gólaránnyal kaptunk ki Egyiptomtól) —, amely ezen az olimpián tört be az élvonalba s lett olimpiai bajnok. Ott vannak 1928-ban Amszterdamban (Argentína ellen 2:11), 1936-ban Berlinben (itt is rögtön az első találkozójukon a későbbi olimpiai bajnok olaszokba ütköznek, de csak nehezen adják meg magukat — 0:1 az eredmény —, pedig Pozzo világbajnokai közül Foni, Rava és Locatelli már ott vannak a csapatban), részt vesznek a londoni, a helsinki, a Melbourne-i Játékok labdarúgó-tornáin is. Igaz: eredménytelenül. És, ami a legjellemzőbb — kedves Olvasóm már bizonyára észre is vette —: az 1932-es Los Angeles-i olimpia kimaradt a felsorolásomból. Ott ugyanis nem rendez-

tek labdarúgó-tornát. Számomra mindez világosan mutatja a „soccer”-rel kapcsolatos USA-sportpolitikát: legyen ott egy csapatunk lehetőleg minden jelentős tornán, de csupán a punching-ball — a pofozó labda — szerepét töltse be. Kit fog addig érdekelni az Államokban a „soccer”, amíg reprezentatív együttesük ilyen alárendelt szerepet játszik a nemzetközi mezőnyben? Hazai földre pedig — lásd Los Angeles — nem kell beengedni a világ élmezőnyét, mert esetleg a tömeg, ha megismeri igazi szépségeit, még kedvet kap hozzá s ezt csak a rugby meg a baseball-business sínyli meg.

Ezért korlátozódik hát javarészt a bevándorlókra a „soccer” iránt érdeklődők száma, és kecsegtet kevés reménnyel Mr. Cox vállalkozása is. De ki tudja? Ha lesz elég kitaratása, és talál esetleg valami befolyásos támogatót Washington egyik „lobby”-jában (a két nagy párt kisebb politikai tömörüléseit hívják így), talán áttöri a bűvös kört. (Igen érdekes, hogy az Egyesült Államok legnagyobb példányszámú és legbefolyásosabb napilapja, a New York Times, 1965. VII. 5-i számában nagy fényképet és terjedelmes cikket közölt a Kilmarnock elleni meccsünkről. Ennek a jelentőségét nem szabad lebecsülni.)

Minket — nagyon kedvesen — mindenesetre kiadott egy clevelandi meccsre. Július 11. és 18. között ugyanis szabadok voltunk, és Clevelandban vagy 250 000 magyar él.

Másnap, július 12-én, hétfőn, kicsit kifújtuk magunkat. Ekkor kezdtem járni a Világkiállításra, amely két éve nyitotta meg kapuit, s most október 1-én zárul. Kinttartózkodásunk alatt még kétszer látogattam el a kiállításra. Külön könyv kellene minden érdekességének leírásához, meg — őszintén szólva — én úgy vagyok ezekkel a kiállításokkal, hogy már amikor kintről rájuk nézek, fáradtnak érzem magamat. Egy-másfél óránál egyszerre nem bírok többet belőlük. A svéd—spanyol—svájci—holland—belga pavilonokat jártam végig s aztán a Walt Disney-landben (W. D. országában) pihentem ki magam. Itt

a Donald kacsaától a Miki egérig minden rokonuk, ismerősük és — Karinthyval szólva — „üzletfelük” megtalálható. Ötletes, humoros, tarka „az ország” egész felépítése, és bár rengeteg pénz feküdt benne, Disneynek biztos egy fityingjébe sem került, mert az egész voltaképpen Pepsi Cola-reklám volt.

Másnap, kedden délelőtt aztán egy Jet másfél óra alatt átköltöztetett bennünket az Ohio állambeli Clevelandbe. Az Ohio bővizű folyó. Öntözésre is jut vizéből. Maga a város New York és Chicago körengetegéhez képest szinte egyetlen zöld parknak tűnik. Apróbb kertes-parkos házai, utcáinak szellős-levegős tágassága felüdülés a milliós városok nyomasztó fülledtsége után.

A repülőtéren ugyanolyan bensőséges melegséggel fogadott bennünket a sok száz magyar, mint New Yorkban vagy másfél hete. Alig tudtunk szabadulni a gyűrűjükből. Bizony nem egynek könny csillogott a szemében. (Ez egyébként velünk is megtörtént néha.)

Délután pihentünk egy keveset, este pedig elmentünk a magyar kolónia fogadására. Ismét jelesre vizsgázott magatartásból a csapat. Kedvesek, közvetlenek voltak a fiúk, feloldódtak az ottani magyarok áradó szeretetének légkörében, táncoltak is a helybéli szépségekkel, inni azonban nem ittak és 11-kor szigorúan takarodót fújtak maguknak.

Azt kell mondanom, hogy nemesen gondolkodó magyarok vettek körül bennünket Clevelandben. Semmiféle jobboldali, reakciós célozgatás vagy provokálás nem történt, pedig tartottunk tőle. Ezeknek a magyaroknak a túlnyomó többsége már régen kint él, és éppen a régi — a horthysta vagy még a Ferenc József-i Magyarország — gazdasági nyomora vagy politikai elnyomása miatt vándorolt ki. Becsületes munkával jó kenyeret keresnek, és becsületet szereznek a magyar névnek. Első szavuk, első kérdésük mindig az „óhazával” kapcsolatos. Hogy az hogy van? Virul-e vagy szomorú, szépül-e vagy olyan nyomorúságos, mint annak idején? Hogy a törökszentmiklósi

cigánysor megvan-e még, és megvan-e a Fő utcában a Török-fürdő s a Hűvösvölgyben a Nagyrét? Mi meg felelünk, felelünk, felelünk s egyszerre csak nekünk is belesajdul a szívünk, hogy valóban, megvan-e? ... mintha mi is tudj', isten mióta kódorognánk már a világban. Megfigyeltem eddig is: általában tíz nap után jelentkezik először a honvágy. Szép csöndesen. Egy étkezésnél, egy újságstand előtt vagy levélírás közben. Aztán lassan hangot kap, mint itt Clevelandben is, hogy „már csak három mérkőzésünk van hátra és megyünk haza, ugye”?

Itt a Kossuth-szobor kavart fel bennünket. Gyönyörű parkban áll a dús szakállú Nagy Őreg életnagyságúnál jóval nagyobb figurája — alacsonyka volt igazában — s ahogy néztük, körülöttünk a sok magyar, mintha csak odahaza lennénk. Belőlünk is kibuggyantotta a honvágy első nagy hullámát.

Ridegebbek, mások itt az emberi kapcsolatok, mint odahaza. Nehogy félreértés essék: bennünket mindenütt igen melegen, baráttan fogadtak, de ahogy a vendégeskedés véget ért, más emberek lettek. Ők, egymás között. „Itt pénzt keresnek, otthon pedig élnek az emberek” — mondta az egyik s úgy hiszem, telibe talált.

A magunkfajta ember számára például igen furcsa az az állatkultusz, ami ott kinn folyik. Mi meghökkenünk, ha látjuk, hogy gyerekkocsiban kutyát tolnak, és felháborodunk, vagy legalábbis hitetlenkedünk annak hallatán, hogy egy milliomos öreg nő egész vagyonát a kutyájára hagyta. Pedig megtörtént. Ha egy kutyával történik valami baj az utcán, százával állják körül. Egy embert észre sem vesznek. Érthetetlen, ugye? Pedig így igaz. Mi is szeretjük az állatokat, de ... de mit magyarázzak? Az odaát, az már torz dolog.

Nem kis gondot okozott nekem szakmailag az a csütörtöki mérkőzés, amelyet a Magyarok Világszövetségének serkentésére iktattunk programtervezetünkbe. Három évvel ezelőtt az MTK is idelátogatott New Yorkból. És már

Pesten jelezték, hogy nem clevelandi csapatot kapunk ellenfélnek. Nincs-e kifogásunk a kanadai Hamilton ellen? — kérdezték, mert az bármelyik ottani egyesületnél méltóbb partnerünk lehetne. A csapat, teljes nevén Primo Hamilton FC, többszörös kanadai bajnok. Jelenleg a második helyen áll. Középfedezete, Paterson, voltaképpen a Glasgow Rangers játékosa, csak mivel kanadai születésű, eredeti szerződése szerint nyárra hazajöhet vendégszerepelni. Vannak köztük angolok, skótok és a Triestina egy olasza. És ebben a csapatban rúgta a labdát két évvel ezelőtt néhány ezer dollárig Czibor is. Egy fél évi vendégjátékokra hívták meg. Bár egy ideig közönségsikere volt, hamar ráuntak, mert igazi tudásából alig maradt már valami. Vissza is tért a családjához Barcelonába. Ma bizony, jószerével már a felesége tartja el az egykor kiváló, de gyöngye jellemű játékost. Hat gyerekük van. Öt lány, egy fiú. Ebben — a ma hétesztendő fiúcskában — látta Czibor labdarúgó-pályafutásának folytatóját, mindenkinek vele büszkélkedett. És három évvel ezelőtt, négyéves korában egy páternoszter levágta a gyerek lábfejét. A bal-szélső apa minden álmának vége szakadt. Ivott azelőtt is. Utána még többet. Ma meg benn ül naphosszat az asszony presszójában. És ha valahol magyar fociszagot érez, tüstént ott terem. Bilbaóban is ott volt. Két dolog pótolhatatlan az életében: a hazája és a fia lábfeje. Az igazi lábfeje, és az igazi hazája.

Szóval, visszatérve szakmai gondjainkra, a lejátszott három mérkőzés után már az ősön töprengtünk. Egyre jobban féltettük a fiúkat attól, hogy túljátsszák magukat, hogy megviseli szervezetüket a folytonos éghajlat-környezet változás. Bár — mint írtam is — magatartásukat csak dicsérhetem, a sok kísértés: vendégeskedések, fogadások, miegymás mégsem voltak veszélytelenek. Végül is fiatalemberekről van szó és ebben a korban senki sem angyal. Én sem voltam az.

Tudtuk, hogy a Hamilton — angolok, skótok, olaszok.

magyarok ellenére — nem első vonalbeli együttes. Hétközi edzőmérkőzésnek tekintettük hát a találkozót. Az is volt. Kissé bágyadt világításnál — ez volt az első esti mérkőzés Clevelandben —, de kellemes környezetben, néhány mér-földnyire a várostól, a Cloverleaf Speedway-n játszottunk este fél 8-as kezdettel. A pálya mérete nem a mi — európai — méretünk volt, és talaja csupa buckás fűcsomó. Vigyázni kellett hát. Albertet pihentettem, Mátrai egy félidőt játszott.

Magáról a mérkőzésről az egyik legnagyobb helybeli napilap, a The Plain Dealer július 16-i száma így számol be:

„Több, mint nyolcezer kiéhezett soccer-imádó rándult ki tegnap este Cloverleaf Speedway-be, ahol a budapesti Ferencváros kilötte a pályáról a kanadai Hamiltont. Az eredmény 6:0.

Az európai élvonalba tartozó labdarúgók számára csak idő kérdése volt, mikor mutatják be igazi tudásukat, mikor vegyék birtokukba az egész játéktérrel. Rákosi Gyula lőtte az első gólt vagy 18 méterről a jobb kapufa mellé.

A mérkőzés igazi sztárja, Fenyvesi Máté azonban csak a második 45 percben kapcsolott rá, de akkor aztán lökhajtásos sebességgel. Négy gólt rúgott egymás után. A mérkőzés igazi látványossága a fejesgólja volt . . . !”

Nekem öröm volt látni, hogy Karába éledezni-lélegzeni kezd a csapaton belül, ahol eddig nem jutott elég levegőhöz, nem találta a helyét. És még valami: nem Rákosi Gyuszi, hanem Juhász Pista rúgta az első gólt, és a Fenyő „csak” háromat rúgott. Egyet Varga Zoli és egyet Karába. Különben minden úgy van, ahogy a „The Plain Dealer” írja. Fenyő valóban igen tetszetősen játszadozott az ellenfelével. Hogy játszott volna, az túlzás. Torino, Bécs, Manchester — a Népstadion: ott játszik a Tüske.

Egy érdekes kép clevelandi meccsünkről: a kanadai kapus bátortalanul nyúl a labda után, amely a kapu bal felső sarkába vágódik. A góllövő: Juhász

A közönség, amelynek kilencven százaléka magyar volt, azt kapta tőlünk, amit várt. Körülfogtak, és szinte magukkal sodortak bennünket. Sajnos már éjjel két óra is lehetett, amikor visszatértünk a szállodánkba. Érthető hát, hogy másnap, pénteken — július 16-án — elég kimerülten hevertünk végig a New York-i Croydon szálló ágyain.

Chicago és Cleveland után „vidéki” utaink befejeződtek, a torna második fordulójának minden találkozójára New Yorkban került sor. Alig értünk Clevelandből New York-i szállásunkra, amikor megkaptuk otthonról az értesítést, hogy a bajnokság nyitányára, a Dózsa meccsre, tehát augusztus 1-re mindenképpen Budapesten kell lennünk. A jobbik énkünk, vagy a jobbik eszünk feltétlenül helyeselte a döntést. De hát nemcsak ilyen van az emberben.

És tudott dolog, hogy ha a csapat versenyben van, még hozzá komoly nyerési eséllyel, jobbik én ide, jobbik ész oda, nem szívesen mond le arról, hogy végigjátszhassa. De hát nem volt „mese”. Nekünk, vezetőknek az értesítés után egyetlen — kétirányú — feladatunk maradt: megértetni a fiúkkal a helyzetet, azt, hogy a bajnokságnak és az EK-nak háttérbe kell szorítania minden mást és ezzel egyidejűleg a torna rendezőivel is őszintén közölni a legújabb fejleményeket.

Eddig nem beszéltem Mr. Schwarzról, Mr. Cox jobb kezéről. Engedjék meg, hogy most mutassam be: 63 éves, középtermetű, ritkás hajú férfi. Nős, már a gyerekei is azok. Legkülönösebb ismertetőjele, hogy ő az a Schwarz Ernő, aki a húszas évek elején a Fradi, sőt két ízben a magyar válogatott jobbösszekötője volt.

A magyar labdarúgás legnehezebb évei voltak ezek. Az országban infláció tombolt, a veszített háború s a kegyetlenül levert forradalom nyomában társadalmi bizonytalanság — a labdarúgásban az álamatőrség legrosszabb korszaka. A kor legnagyobb játékosai, Schlosser, Konrád II, Schaffer és a többiek külföldre távoztak, itthon pedig vergődtek a csapatok. Schwarz Ernő ebben az időben rúgta nálunk a labdát. Az MTK 1915 óta változatlanul tartotta vezető helyét a bajnokságban, de az 1921/22-es bajnokságban már ráijesztett nagyon a Fradi: mindössze egyetlen ponttal maradtak a megközelíthetetlennek tartott kék-fehérek mögött. És ezt is csak meggondolatlanságuknak köszönhették, mivel a döntőn egy kétes 11-es miatt levonult a csapat, s így az MTK kapta a két pontot. Schwarz Ernő is ott lépkedett lefele a Hungária úti pályáról a többiekkel. (Ennek a bajnokságnak egyébként a kispesti profiper volt a legnagyobb szenzációja: kettős könyvelés mögé rejtették a KAC gazdasági emberei a játékosoknak dugott pénzszegeket. Nem mintha a többi csapat külön lett volna, de hát náluk nem jöttek rá. Szét is szedték a csapatot, legjobbjaiuk kiléptek a süllyedő hajóból.)

1922/23-ban a harmadik helyre esett vissza az FTC, az MTK és az UTE mögé. Schwarz Ernőnek mégis ez volt a legsikeresebb szezonja. Ott volt a csapatban, amelyik biztosan, 2:0-ra verte a bajnokság éllovasát, az örök rivális MTK-t. (Igaz, ott volt abban a csapatban is, amelyik a Megyeri úti pálya avatóján 2:1-re kikapott az UTE-tól.) És 1922-ben volt két ízben válogatott, mindkét alkalommal külföldi mérkőzésen. Július 2-án Bochumban 40 000 néző előtt játszott a németek ellen. Gól nélküli döntetlennel. A Fogl-gát (a híres újpesti Fogl II—Fogl III) hátvédpár és a Kertész II, Mándi, Blum-fedezetsor előtt játszott Schwarz Ernő jobbösszekötőt. És nemsokára rá, július 13-án Helsinkiben lépett pályára, és 1:0-ás félidő után 5:1-re verték Finnországot. Az első és az utolsó gólt ő rúgta. Itt nemcsak azért volt könnyebb dolga, mert gyengébb volt az ellenfél, hanem mert a középcsatár klubtársa, a híres Pataky-Pityke volt, aki „tette” neki a labdát. Ez volt játékos-pályafutásának csúcsa.

Most pedig itt ült velem szemben a Croydon halljának egyik sarkában. Elmondtam neki őszintén mindent. Még is értette tüstént a helyzetünket, de azért vakarta a tarkóját, töprengett erősen. Nyilván azon, hogyan „adja el” az ügyet a főnökének, Mr. Coxnak. Aztán a vállamra vert, hogy „oké”, de értésemre adta szépen, csomagolt formában, hogy engedelkenységért engedelkenység jár. Amit én egyelőre ugyan nem értettem, de elvileg elfogadhatónak tartottam a kijelentést.

Hátra voltak a fiúk.

Tudtuk, hogy morognak majd, hiszen igen nagy volt a valószínűsége annak, hogy megnyerjük a tornát, de tudtuk azt is, hogy ez a gárda elég érett a helyzet megértésére, a feladatok józan mérlegelésére.

Es most szeretnék róluk egyenként szólni néhány szót. Szeretném a VVK-győzelem után s az új EK-küzdelmek megindulásakor rögzíteni a róluk alkotott — bizonyára vitatható, de őszinte — véleményemet.

„A gárda, a gárda...”

Géczi István

1944-ben született Zaránkon, a Testnevelési Főiskola levelező tagozatának másodéves hallgatója, adminisztrátor, ifjú házas. A felszabadulás után — Henni Géza óta — ilyen tehetség az FTC kapuját nem védte. Adottságai komoly küzdelmekben edződtek már, de még nem kiforrott játékos. A labdarúgás nagyon megterheli az idegeket. A kapus idegmunkája talán a legfokozottabb, hiszen ha hibázik, a csapat gólt kap. Következésképpen ezen a poszton az önuralom, a higgadtság fokozott jelentőséget nyer. Pista néha még kapkod, bizonytalan. Szakmai erősödése idegeit is erősíti majd. Nagy odaadással edz. Szerény, formálható egyénisége igen nagy biztatás a jövőre.

Aczél László

Budapesten született 1940-ben, lakatos. 1962/63-ban szinte berobbant az élvonalba. Sorra fogta ki a tizenegyeseket. Kitűnő kondíciója ruganyossá tette s ruganyosságával leküzdötte a termete okozta nehézségeket. Rendkívüli reflexe van. De — sajnos — szeszélyes ember. És nemcsak a pályán, a magánéletében is. Talán most, hogy nősül, lehiggad. (Csak így, zárójelben: az élsportolóknál a fiataloktól általában eltérően — helyesnek tartom a korai, a 20—22 éves korban kötött házasságot.) Laci bajnokcsapatunk tagja volt, és abból csak a tatai alapozás közben szerzett sajnálatos könyöksérülése miatt került ki. S ahogy annak idején Géczi nem tudta őt, most ő nem tudja Géczit kiszorítani a standard-tizenegyből. De ami a legszebb: a két fiút őszinte barátság fűzi egymáshoz, a szó legjobb, legsportszerűbb értelmében vett versengés folyik köztük.

Novák Dezső

1939-ben született Jákon; adminisztrátor, a vendéglátóipari technikum harmadik évfolyamát végzi, nős. Nagy nyeresége a csapatnak. Vitathatatlanul az egyik legjobb felkészültségű magyar hátvéd. Elsőrangú rúgótechnikája mellett kitűnő tempóérzéke a legfőbb erénye. S ahogy minden igazi játékosgyéniségnek, neki is van specialitása: a szabadrúgásai. Képes eldönteni egy-egy meccset. Ha nem lenne könnyelmű és makacs, állandóan a legjobbak között szerepelhetne. Túlzottan magabiztos, s ezért fölényeskedik. Egy-egy kivételes felvillanásért szinte megfélemedezik a csapatról, és fölöslegesen kockáztat.

Mátrai Sándor

1932-ben, Nagyszénáson született, anyagbeszerző, nős. Nagy hiba lett volna az ő arcképét akár csak egy évvel ezelőtt is megírni: Sanyi ebben az évben ért pályáján a legmagasabbra. Legfőbb erénye, hogy atlétikus képességeit 33 éves korára is átmentette. Nála az az egyetlen kérdés, hogy idegileg milyen állapotban van. Mert ha „zárlatos”, akkor bizony kisiklik. Ma már ez igen ritkán fordul elő. Lehiggadt. Zavarja — bár erről nem beszél —, hogy a válogatottban jobboldalon játszik. De, tudja, hogy így is hasznos tagja a csapatnak, hisz gyors, felfutó szerepét más nem is láthatná el. Igazi posztja mégis a középhátvéd.

Páncsics Miklós

1944-ben született, Garán, tisztviselő. Mezítlábas kis kölyök korában került hozzánk. Eddigi szereplése első csapatunkban meglehetősen változékony. Az 1963/64-es bajnokságban néhányszor nagyszerűen helyettesítette Mátrait, mégsem mondhatom, hogy benne találtuk meg Sanyi utódát. Hiába 33 éves Mátrai, Páncsics a válogatott hátvéd képességeitől ijedt meg: úgy látja, hogy Mátrai nivóját azon a poszton nem érheti el. És ez — mivel igen lelkiismeretes fiatalember — nagy teher számára. Fordulé-

konyságával és az úgynevezett „szembe-labdák” megszerzése körül van hiba nála. Néhány sikertelen mérkőzése után törni kezdtem a fejemet, mihez kezdhetnénk Miklóssal, és éppen New Yorkban, a West Bromwich Albion ellen, kipróbáltam őt jobbháttvédben. Kitűnően játszott! Úgy látom, hosszabb bizalmi időt kell szavazni neki. Jelleme és a labdarúgás iránti nagy szeretete alapján megérdemli.

Dalnoky Jenő

1932-ben, Budapesten született, nős, anyagbeszerző. Mindenki, aki csak a „Puha vagy, Jenő”-t ismeri hírből s aztán megismeri ma Jenőt, meglepődik. Persze, nagy a különbség a tíz év előtti és a mai vérmérsékletű és jellemű Dalnoky között. Tagadhatatlan, hogy a kemény játék képviselője volt, de állítom, hogy ami szándékos durvaság kicsúszott nála, azt főleg a közönség egy része kiabálta ki belőle. Meg aztán ne feledjük, hogy például azokban a híres — vagy hírhedt? — párharcokban, amelyeket Csikarral vívott, az MTK kitűnősége is ott volt, ő sem ment egy kis „zrikáért” a szomszédba. De ahogy gyarapodott labdarúgó-tudása, úgy gyérültek kisiklásai. Bizonyíték erre, hogy még Puskásék közé is „befért” néha a válogatottba. Nem született labdarúgó-típus, hanem kemény, kitartó szorgalma emelte az élvonalba. És hát — ahogy mondani szokták — benőtt neki is a feje lágya. Az utóbbi években már nagy rutinja, nagyszerű helyezkedő képessége révén oldotta meg feladatát. Emlékezetes alakítást nyújtott az 1960-as budapesti magyar—angolon (2:0), amikor a mezőny egyik legjobbjá volt.

Horváth László

1944-ben született Celldömölkön, nőtlen, raktári tisztviselő. A Pápai Kinizsiből került ifi-csapatunk jobbszélére.

Az ifi-csapat nemzetközi tornáin — főleg Olaszországban

— bizonyosodott be, hogy hátvédben sokkal magasabb szintet érhet el. Idei kupaküzdelmeink sokat érleltek rajta.

Juhász István

1945-ben Alsónémedin született, nőtlen, raktári tisztviselő. Róla majd később szólok részletesebben. Itt csak annyit, hogy amikor 1965 tavaszán a római Olimpiai Stadionban az AS Roma ellen belső hármasunk felállt a kezdéshez — Varga, Juhász, Rátkai —, a három fiúnak egyszerre villant át az agyán, hogy alig egy esztendeje ugyanebben az összeállításban — ugyancsak olasz földön, Casale Monferatóban, a Caligaris Kupa küzdelmei során — győztek, mint Fradi-ifik. És Rómában is győztek azon az estén, bár Juhász Pista, a hosszú katonáskodás után, elég szürkén játszott. És talán életében utoljára — középcsatárt. De, mondom: róla később beszélek részletesebben.

Orosz Pál

1933-ban Szentesen született, testnevelő tanár. Az 1950-es évek elejétől állandó tagja a csapatnak. Hosszú éveken át — az FTC egyik igen nehéz időszakában — balösszekötőt játszott, s a csapattal együtt ő is tengett-lengett. Pedig már akkor is kevés labdarúgó érte el az országban az ő játékindelligenciáját. A nagy fordulat Dorogon következett be: az 1962/63-as bajnokság során 1 : 0-ra győztünk ott, és Pali — egy számára új feladatkörben — a csapat legjobbjává vált. Bár balösszekötőt játszott, az akkor kitűnő formában levő Monostorit kellett semlegesítenie: vagyis fedezet-feladatot látott el kitűnően. Ekkor vettük észre: nagyszerű fejelőkézsége, a pálya egészét átfogó látóköre, kitűnő labdaérzéke és rúgótechnikája — mintha csak fedezetnek született volna. Csatárnak viszont nem elég gyors. Új feladatkörébe gyorsan belenőtt, tagja lett az olimpiai keretnek is. Pedig közben féléves eltöltése is volt. Ha valakin, hát rajta igazán bebizonyítható, hogy a játékos nem-

csak a labdát rúgja. Hosszú időn át súlyos terhek neheztek a magánéletére. Ebben keresendő az oka, hogy a pályán néha teljesen elvesztette idegei fölött az uralmat: kirobbant belőle minden elfojtott indulata. Mert kifelé blazírt, de befelé annál jobban rágja magát. Tudja, hogy már nem mai gyerek, és komolyan le is vonja ebből a következtetést: ma már igen józanul él. A csapat egyik oszlopa.

Vilezsál Oszkár

1930-ban született Salgótarjában, nős, tisztviselő. Az NB I. legidősebb játékos. Tizennégy évvel ezelőtt jött át a SalBTC-ből, és ma már úgy él köztünk, mintha itt nőtt volna fel. Ő is csatárból lett fedezet, és ezen a poszton nyújtotta a legtöbbet. Hosszú játékos-pályafutása tekintélyt biztosít számára a fiatalok előtt. Jogos tekintélyt. Oszti az a típusú élvonalbeli labdarúgó, akit soha nem emeltek az egekig, de soha nem is pocskondiáztak olyan útszélien, ahogy sajnos néha a pályákon hallani. Ma szilárd híd a vezetők és a játékosok között. Amikor félidőben belátogat az öltözőbe, nincs olyan játékos társa, aki ne figyelne szívesen a tanácsaira.

Perecsi Tibor

1941-ben született Szerencsen, nőtlen, tisztviselő, vendég-látóipari technikumi hallgató. 1963 őszén került hozzánk a Honvédból, ahová viszont a DVTK-ból lépett át. Igen hamar beleilleszkedett a csapatba, nagyon biztatóan kezdett. Alakja, testi felépítése alapján kitűnő fedezet lehetne. Technikailag is elég fejlett, de néha — a játék hevében — elfeledkezik taktikai feladatairól s ezzel megzavarja társait. Kezdeti lendülete sajnos megtört. Visszaesett. Jóképű fiú a Tibi, ráadásul nem elég erős akaratú, és sok alkalom kínálkozott... Ma már nagyot javult a formája, és ott áll megint az első csapat ajtajának a küszöbén.

Karába János

1942-ben született Budapesten, nőtlen, tisztviselő. Nem egyszerű dolog beleilleszkedni egyetlen csapatba se. A miénk sem kivétel. Jancsi az idén került át hozzánk a Dorogból, ahol egész más a foci, mint nálunk. Rúgd és fuss — lényegében ez volt ott a szélső feladata. A Fradi pedig a kombináció és a lendület keveréke. Érthető hát, hogy Karába jó ideig nem találta nálunk a helyét. Aztán — azon a bizonyos második budapesti Manchester-meccsen — „elsült” a lába. Higgyék meg, csak egy ilyen gól hozza meg igazán az önbizalmat. Azóta Karába egyenes vonalban javul. Humorérzéke még nem eléggé. Azért „ugrik” olyan könnyen a „vén” fradisták szúrkálásai miatt. Majd ezt is megszokja és „visszapasszolja”.

Varga Zoltán

1945-ben született Válon, nőtlen, tisztviselő. Húsz esztendősen már tagja volt az 1962/63-as bajnokcsapatunknak és két ízben — a dánok és az angolok ellen — a magyar válogatottnak is. Kiugró tehetség, nagy ígéret. De hogy lesz-e belőle az, aki lehetne, még nem dőlt el. Nekem szívügyem. Úgy is csúfolták hosszú időn át a társai, hogy „kis-Dodó”. Eddig sajnos csak néhány alkalommal nyújtotta igazi önmagát. Sokszor bosszant, hogy visszaél kivételes labdakezelési tehetségével. Úgy dajkálja a lábával azt a labdát, mintha a kezében tartaná. Szó szerint mindent tud vele. És „látja” a pályát is: ötven-hatvan méteres, lött passzai szinte kicentizetten pontosak. De sokszor 20—30 perc után — vagy 20—30 percre — eltűnik. És ilyenkor úgy fut be a labda és Zoli közé az ellenfél, mint vajba a kés. És ha már a vajnál tartunk: Zoli puha. Pedig a határozott fellépéshez megvan a testi ereje. Sokszor megijeszt, amikor egy-egy — még csak nem is igazán „hajtós” — mérkőzés után is, csuromvizes mezében úgy mered maga elé az öltözőben, mint akiben jártányi erő sincs. Magánélete elég zaklatott. Ezen kell változtatnia.

Albert Flórián

1941-ben született Hercegszántón, nős, újságíró-gyakor-
nok. Flórit ma már az egész labdarúgó-világ ismeri, sőt
elismeri. Eddigi pályafutása látszólag egyenesvonalú: a
Fradi-ifi, az ifi-válogatott, a Fradi „egy”, a nagyváloga-
tott. Tizennyolc éves, amikor 1959. november 8-án, mint
a magyar válogatott középcsatára 90 000 ember gyűrűjé-
ben kifut a Népstadion gyepére, hogy először azóta az
igen fájdalmas berni 2:3 óta (és nem sokkal a hannoveri
0:1 után) itt bizonyítsunk az NSZK ellen. Az első félidő-
ben még döcög a masina: 1:0-ra fordulunk. A második fél-
idő első öt perce hozza aztán a fordulatot. A 48. percben
lövi Flóri azt a gólt, amely voltaképpen elindítja a világ-
hír útján, és amelynek a terhét még sokáig cipeli. Hogy is
volt csak? Vagy 20 méterre a német kaputól kapja Csikar-
tól a labdát. Ami ezután történik, az egy kiváló labda-
rúgó ösztönös, elképesztő teljesítménye: hátrál a német
védelem, Flóri betör a tizenhatos területére, felsőteste
jobbra mozdul, vele a német középhátvéd, Erhardt is, és
Flóri máris elhúz mellette balra, ahol átpöcköli a labdát
a rátámadó jobbhátvéd, Stollenwerk lába között s egy vil-
lámgyors mozdulattal már meg is kerüli, de közben észre-
veszi, hogy rohanvást keresztez balról Juskowiak, rálép
hát hirtelen a labdára, visszahúzza, és elcsúsztatja a bal-
hátvéd mellett. Már csak a kapussal, Tilkowskival áll
szemben — vagy két-három méterre, kissé balra, az ötös
valnalától. A kapus széttárja a karját, lép egyet kifelé,
hogy minél nagyobb szöget zárjon, amikor Flóri bal belső-
vel, puhán átlövi ezt a mozdulatot, és a labda a kapu bal-
oldalába hull. Ekkorra már a két német fedezet is be-
rohant a tizenhatosra, úgy, hogy amikor a labda a hálóban
táncolt, Flóri öt német játékos gyűrűjében ugrott az ég-
nek örömeiben.

Erről a gólról áradozott a találkozó után Herbergertől
kezdve az egész labdarúgó-világ. (Herberger azt nyilat-
kozta, hogy „megszületett a magyarok új nagycsapata”.

Es Flóri — joggal — sztár lett. A lapok, a rádió, a tv és nyomukban a közvélemény is magasra emelte a fiatal fiút. Becsületére legyen mondva — fiatal korát tekintve — szinte azt mondhatni, hogy alig kótyagosodott meg, csak a kirobbanó, hirtelen siker folytán belerögződött egy hibás játékstílus, amelyet csak a közelmúltban sikerült levetkőznie. Ezért mondtam az előbb, hogy Flóri — szerintem — annak a gólnak a terhét cipelte hosszú ideig. Minden helyzetben egymaga akart boldogulni, túlzásba vitte kétségtelenül kivételes cselező-képességét s ha nem ment, hát nem ment. Legyintett egyet, a derekára tette a kezét, és ezzel a maga részéről elintézte — nem egyszer a meccset is.

A nagy fordulat, a lehiggadás, eddigi pályafutásának őszinte fölmerése és ártértékelése akkor történt meg nála, amikor magánéletében alapvető változás történt, amikor egyénisége merőben új színeket kapott, — amikor megnősült. Otthona lett és családja: komoly felelősséggel kellett elgondolkoznia a jövőjéről.

Ma Flóriról már nyugodtan el lehet mondani, hogy a legnagyobb magyar középcsatárok, az Orthok, a Patakyk, a Schafferek és Hidegkutik örökébe lépett. (Szegény Orth Gyuri, amikor — nem sokkal halála előtt, 1960-ban — Nápolyban megismerte Flórit és játékát, azt mondta, hogy csak egy hibája van: „nem nálunk [értsd: az MTK-ban] játszik”.) Sajátos, a legmaibb labdarúgáshoz alkalmazkodó stílust alakított ki magának. Szüntelenül váltogatja mozgásának ritmusát, amivel nemcsak erőt takarít meg, hanem nagymértékben zavarja az ellenfelet is. Cselező-képességét a legjobb értelemben vett csapatjátékkal párosítja: az egyénieskedő játékosból a támadósr igazi irányítója lett.

Rákosi Gyula, a csapat motorja

Rákosi Gyula

1938-ban született Budapesten, nőtlen, tisztviselő. Kölyök-kora óta fradista, és az utóbbi három év érlelte meg igazán. Flórival együtt. S ez nem véletlen. Testi-lelki jóbarátok, és szorosan egymáshoz kötődik sport-pályafutásuk is. Gyuszt a közvélemény úgy ismeri, mint a csapat — az FTC és a válogatott — motorját. Ha az ember futtában végiggondol a magyar labdarúgás történetén, összekötőben — ezen a szinten — alig talál ilyen apró termetű elődöt. Szerintem itt keresendő motor-voltának nyitja: ami hátrányt jelenthetett számára termetének hiányossága, azt munkabíráásával sokszorosán pótolja. Meg aztán nála ez a „motor”-szerep sem egyszerű valami „hajsd meg és kész”. Gyuszi taktikailag kivételesen érett és fegyelmezt, s tiszteletre méltó erénye, hogy teljesen alárendeli magát a csapat érdekeinek. Ilyen egyéniség pedig komoly együttesben nélkülözhetetlen.

Dr. Fenyvesi Máté

1932-ben született Jánoshalmán, nős, állatorvos. Róla már korábban szoltam, és nem szeretnék ismétlésekbe bocsátkozni. Talán csak annyit, hogy Flórival meg Rákosi Gyuszival együtt az ő játéka is megszínesedett az elmúlt három év során. Addig mindig csak töretlen szorgalmaért, hallatlan munkabírásaért becsültük. Aztán egyszerre csak elkezdte rúgdalni a gólokat, helyét változtatta, fejlesztett a jobb lábán, és új cselsorozatokkal rukkolt ki. Lehet-e nagyobb dicséretet mondani róla, mint azt, hogy sokszor Kohut Vilit juttatja az ember eszébe, azzal a különbséggel, hogy őt, nagy elődjétől eltérően, nem kell kiszolgálni?

Németh Miklós

1946-ban született Budapesten, nőtlen, textiltechnikus. Ő még csak ígéret, aki fel-felcsillantott valamit abból, amit várunk tőle; például lövőkészsége kitűnő, de ... Nála még

egy sereg ilyen „de” van. De: szerény, szorgalmas fiú. Bízunk benne.

Most, hogy a fiúk rövid jellemzésének a végére értem, úgy érzem, hogy a kívülálló egyoldalúnak találja majd a képet: csupa nagyszerű fiatalember, akikkel soha semmi baj nincs. Pedig az ő életük sem fekete-fehér. Milliónyi árnyalat keveredik benne. Csakhogy ennek érzékeltetésére sem helyem, sem erőm nincs. Egy kétségtelen: a pályán valóban ilyenek. „Civilben” meg mint a többi ember, tele apróbb-nagyobb hibákkal, és megrakva azzal a plusz-teherrel, hogy hetenként többször is — még hozzá nagy nyilvánosság előtt — kell bizonyítaniok rátermettségüket, kell állniok próbát próba után. Nem azért mondom ezt, hogy bárki is sajnálkozzék rajtuk: a maguk jószántából fociznak. De azért irigyelni sem kell őket. Nem könnyű az életük. Csak csillogó.

Nos, ez a sokszínű, képességeiben változatos, fiatal (átlagkor 25,3 év) gárda az elmúlt három év során egységes csapattá forrott. Ezt mutatta a megérdemelten nyert két bajnokság. A VVK-győzelem még jobban összekovácsolta őket és szilárdította a csapat nemzetközi tekintélyén. (Mert a magyar bajnokság egymaga is igazi rang a labdarúgóvilágban.) Ennek a csapatnak a higgadtságára ma már számítani lehet az olyan kényes helyzetben is, mint amilyenben terminus-nehézségeink miatt New Yorkban kerültünk. A hazai bajnokság és az EK két olyan érv volt, amely előtt mindenki fejet hajtott.

De persze azért a Polonia Bytom ellen még — ahogy időnk engedte — felkészültünk. Mindenekelőtt pihenéssel.

A lengyelek maradnak...

Fullasztó hőség szakadt New Yorkra. Szinte ette az embert a levegő. Valahányszor csak a lengyel csapat neve szóba került, annak a bizonyos kihagyott tizenegyesnek a pillanata idéződött fel a fiúkban és akárhogy is alakult a helyzetünk, látszott rajtuk, hogyha pályára lépnek a lengyelek ellen, akkor bizonyítani akarnak. Biztosan vannak játékosok, akik a pályán is „diplomaták”, az igazi labdarugótól illet — szerintem — nem lehet elvárni. Az győzni akar.

A Randall Stadionban ez alkalommal a lengyel nézők voltak többségben. Coxék propagandája nyilván irányt változtatott és — érthető módon — inkább a lengyel bevándoroltakat vették célba.

(Csak így zárójelben: most, hogy ez a kis könyvecske készült, most bosszankodtam igazán azon, hogy valamennyi mérkőzéssel kapcsolatos reklám- és egyéb jogok, a fotózástól a perec-árusításig Mr. Cox kezében voltak. És igen szigorúan ragaszkodott is hozzájuk. Annyira, hogy mikor tartalékaink egyike-másika nekiállt fényképezni egy-egy találkozót, őket is eltávolíttatta a pályáról. Csakis saját emberei fotózhattak. Ezért olyan gyér az akció-képek anyaga a könyvemben.)

Ez a meccs Dalnoky Jenő meccse volt. (Horváth Lacit torokgyulladás kidöntötte a sorból.) A többiek szokott játékokat nyújtották. Jenő kimagaslott közülük. Így álltunk fel: Géczi — Novák, Mátrai, Dalnoky — Juhász, Orosz — Karába, Varga, Albert. Rákosi, Fenyvesi dr. Az első gólt a huszadik perc táján Albert egyéni akcióból rúgta. És rögtön a rákövetkező percekben kihagytunk két nagy helyzetet. Ha 3:0-ra fordulunk, senki nem szólhatott volna egy szót sem.

Egyébként a lengyelek sem voltak úgy „felkurblizva”,

A Broadway egy részlete

mint az első meccsükön. Hiába, a hőség nemcsak minket nyomott. Voltak olyan pillanataim, amikor azt éreztem, hogy meg is adták magukat. Ilyen hangulatban mentem be félidőben az öltözőbe, ahol a fiúk nagy nyugalomban lihegték ki magukat. A hőséget szídtuk csak mindannyian.

Mikor aztán a második félidő kezdetén leültünk a kispadra Végh Alival meg Dóka Gyurival, töprengeni kezdtünk, hogy s mint csinálják majd Coxék tovább a tornát, ha mi ezt a mérkőzést megnyerjük. De aztán megállapodtunk abban, hogy ez az ő gondjuk, mi focizunk.

Es alig néztünk fel, egy ártatlannak látszó akcióból ki-egyenlítették a lengyelek: 1:1. A tizedik percben Orosz Pali küzdött a jobbösszekötővel. Le is szerelte, és már éppen lendült a lába, hogy indítson, amikor a bíró sípolt. Pali

Fenyvesi dr. és Mótrai a búcsúfogadáson

rálépett a labdára és várt. S akkor látja, hogy neki intget a bíró: menjen le a pályáról. Beleértve a lengyeleket is, mindenki értetlenül bámult rá: miért?

Itt álljunk meg egy pillanatra. Palit idehaza minden labdarúgó-szurkoló jól ismeri. Már előbb elmondtam róla a véleményemet, nem akarok ismételtetni. Kétségtelenül a legkulturáltabban játszó magyar labdarúgók egyike, de az is kétségtelen, hogy megdöbbentően kiméletlen tud lenni, és rendszerint a legrosszabbkor. Most azonban valóban ártatlan volt, mint egy maszületett bárány, és meglepetésében nem is tiltakozott.

Mi meg — ott a kispadon — egyszerre csak rájöttünk, hogy azért Coxékat sem a gólya költötte. És most már kíváncsian vártuk, hogyan lesz tovább? Öt perc hiányzott a befejezéshez, amikor a lengyelek 12-es számú cserejátékosa vagy nyolc méteres lesen kapott egy labdát. Berúgta. A bíró középre mutatott: 2:1-re kikaptunk. Ne is vegyék rossznéven: nem emlékszem a bíró nevére. És még csak nem is szidom.

A meccs után azért beszélgettünk a rendezőkkel. Két dologról is. Az egyik az volt, hogy a torna előzetesen elfogadott szabályai szerint cserélni csak az első félidő 44. percéig lehet. A másik „témakör” pedig az a bizonyos második gól volt. Mindenben igazat adtak nekünk, és utána minden maradt, ahogy történt. Mi hazautazunk, ugyebár, a lengyelek pedig maradnak...

És most egy másik, érdekes találkozásomról számolok be.

Aki kiszakította a hálót Belgrádban

A mérkőzés utáni hétfőn pihenőnapot tartottunk. Magyarok vendégei voltunk, New Yorktól mintegy 80—90 kilométernyire. Olvasóim közül bizonyára számosan emlékeznek Mike Pistára. Ő volt a házigazdánk.

Hirtelen került, a felszabadulás évében, az élvonalba: az FTC-be, illetve a válogatottba. Én azon a bizonyos mexikói—amerikai túrán ismerkedtem meg vele közelebbről, amelyikről már ejtettem néhány

szót. Kölcsönjátékosként mentünk hárman a Fradival Mexikóba: Puskás, Szusza meg én. Mike akkor élte virágkorát, amolyan Drake-alakú, gyors, technikás és hatalmas lövőerejű csatár volt.

Legemlékezetesebb és játékos-egyéniségére legjellemzőbb meccse egy belgrádi válogatott szereplése volt. 1947. június 29-én a Partizán-stadionban Mike nélkül kezdett a csapat. Az európai labdarúgás későbbi két kivételes tehetségű játékosa, Puskás és a jugoszláv jobbfedezet, Csajkovszki csapott össze, voltaképpen az ő küzdelmük nyomta rá a bélyegét az egész találkozóra — a második félidő 23. percéig, amikor is a pécsi Vezér helyett Mike Pista állt a jobbszélre (Az első félidő 1:1 volt, a másodikban Puskás vezetéshez juttatta a magyar csapatot, és alig telt bele két perc, Puskás ismét gólt rúgott: élete egyetlen öngólját. Csajkovszki szabadrúgásába az ötösön beletette a lábát: épp, hogy befért a labda a jobb kapufa töve mellé.) 2:2-nél mind a két csapat úgy érezte, hogy a nagy hőségben nem megy tovább. S ekkor jött be, a 60. perc táján, Mike.

A 84. percben a jobb szélre húzódott középcsatár, Szusza észreveszi, hogy Mike Pista a középben frissen, ugrásra készen vár. Elkiáltja magát, hogy „menj egyedül, Pista!”

78 — és egy ragyogóan eltalált, vagy harmincméteres át-

Vendégségben Mike Pistánál. Elöl Juhász és Orosz, hátul a kerti székben Mike, a fűvön pedig Géczi ül

adással elindítja Mikét, aki átrohan a kétségbeesetten hátráló védők falán, lecsap a nagyszerű labdára, tol rajta még vagy öt métert, s aztán — ami belefér — húsz méterről rázúdítja. A jól eltalált labda úgy vágódott a jobb felső sarokba, hogy — most tessék figyelni, mert igen ritkán esik meg ilyesmi — a hálót átszakítva hullott le a kapu mögé. 3:2-re győztünk. és Belgrád még ma is emlegeti Mikét.

Nehéz időkben került a Fradihoz. Akkor, amikor az egyesület ötvenéves fennállása óta másodszor fordult elő,

hogy passzív gólaránnal (39:41) végzett a csapat az ötödik helyen. (1901-ben történt meg először az akkor még egészen kezdő csapattal. Persze, hiszen az akkori megközelíthetetlen éllovastól, a BTC-től egy kerek „nyolcast” kapott a Fradi. S így alakult 20:28-ra a végső gólaránya, pedig a bajnokság öt csapata közül így is harmadik lett.)

Azon a bizonyos mexikói túrán, amelyik egyébként sportbelileg is jól sikerült — többek között 3:3-ra végeztünk a mexikói válogatottal —, kerültünk közelebb egymáshoz. Aztán 1948-ban, amikor Sárosi dr. itthagya az országot, ő is ment utána Olaszországba. Öt-hat évig „futott” neki. Megjárta Bolognát és Nápolyt. Egy rendelet miatt azonban két évre le kellett állnia s aztán már a szokvány-story: játszani lehet akárhol, de kiöregedni csak otthon. Ő sem találta helyét. Legutóbb a Bologna segédedzője volt. A jelenlegi rendelkezések azonban nagyon megnehezítik a nem-bennszülettek számára az edzői munkát. Így aztán Pista tavaly karácsonykor hajóra rakta a családot: irány az Egyesült Államok. Most betársult egy magyarokból álló tapétázó vállalatba. Elég jól keres, de hogy boldog lenne, azt nem merném állítani. A családja végül is körülötte van...

Abban a Hungarian Soccer Team-nek nevezett alkalmi csapatban, amelyet 1947-ben New Yorkban 12:1-re megvertünk, még játszott — mégpedig kapust — Barát Imre. 1938-ban hagyta el az országot s most ő is meginvitált bennünket. El is látogattunk hozzá. Minden szép-jó az asztalon, áradó szeretet, milliónyi kérdés — s az utolsó: hogyan lehetett kikapni a Polonia Bytomtól?

Mit tehet ilyenkor az ember? Kényszeredett grimaszt vág, széttárja a karját, s azt mondja: „Hja, barátom, ez a foci...”

A West Bromwich „leszerel...”

Lehet, hogy kifogyott már a szervezetünkben a hazai tartalék, lehet, hogy melegebb lett még az eddigi kánikulánál is, de tény, hogy egyre jobban kínozott bennünket a New York-i nyár. Már értettük, miért van minden jobb bérházban légkondicionáló berendezés, miért éri meg a havi 30—40 dollárt egy szoba hűtése. (De vajon milyen lehet a levegő az East Side vagy a Harlem tömegszállásain?) Megértettük, hon-

nan az a sok hurutos megbetegedés, amely ebben az időszakban előveszi az ittenieket: mindent jéggel isznak, a feketétől a tejen át a Coca-Coláig. Novák Dezsőt meg Horváth Lacit el is kapta a betegség.

Szerdán, július 21-én este negyed tízkor kezdtünk a Randall-stadionban másodszor a West Bromwich Albion ellen. Géczi — Páncsics, Mátrai, Dalnoky — Juhász, Orosz — Karába, Varga, Németh, Rákosi, Fenyvesi dr. összeállításban léptünk pályára. Novák és Horváth még betegeskedett, Albert pedig lovagló-izom húzódással bajlódott.

Az angol csapatról már szoltam néhány szót, most csak annyit szeretnék hozzátenni, hogy jellegzetes kupacspatnak számít Angliában. Négyszer lettek kupagyőztesek: 1888-ban, 1892-ben, 1931-ben és legutóbb 1954-ben. A West Bromwichnél többször csak a Blackburn Rovers, a Newcastle United, az Aston Villa és a Wolverhampton Wanderers nyerte el a kupát. Bajnokok viszont utoljára 1919/20-ban voltak.

Kitűnően kezdett a csapat. Az első húsz perc után már 2:0-ra vezettünk. Az első gól a 10. percben esett: Páncsics megszerezett egy labdát, körülnézett, de senkit nem látott szabadon, elindult hát maga a labdával. Közben észrevette, hogy Németh Miki lerázta magáról őrzőjét, s pom-

pás labdát tálalt eléje. A kirobbanó fiatal középcsatárra tüstént ráindult az angol kapus, de mielőtt teljesen elzárhatta volna a szöget, mellette a hálóba juttatta Németh a labdát. Nemsokára rá Karába húzott el a jobbszélen, beívelt labdája pontosan Németh elé szállt, és máris 2:0. Érezni lehetett, hogy ezzel a mérkőzés el is dőlt.

Ahogy néztem a játékot, egyre inkább gyökeret eresztett bennem az elképzelés, hogy Páncsics Miklósnak a védelem szélén a helye. Nem az az idegi alkat, aki a pálya középső nagy sávjával vagy — pláne — az egész szélességével járó felelősséget bírja. De a szélén higgadt és magabiztos. Hátha megtaláltuk a helyét?

A második félidőben két esemény történt: a vége felé kaptunk egy gólt — ez érdekelt kevésbé —, de még jóval előtte Juhász Pista komoly rúgást kapott a bokájára — ez viszont bántott. Keménykötésű fiú ő, de a labdarúgónak is vannak közismerten érzékeny pontjai s a boka ilyen. Szerencsére nem bizonyult komolynak a sérülése.

Sokan fagattak, hogyan jutott eszembe Juhász Pistát fedezetbe tenni, amikor azon a bizonyos Üllői úti Pécsi Dózsa-meccsen — 1963 tavaszán — mint újonc középcsatár az öt gól közül négyet ő rúgott. Élete első NB I-es meccsén! Nos, nem kell emögött valami egyéni zsenialitást sejteni. Sőt: ha van a kollektív vezetés mellett érv, hát Juhász Pista esete az. Mert mi történt?

1964 őszén bevonult a fiú. Többedmagával. (Ha jól emlékszem, kilencen mentek be az élgárdából.) Persze nem volt „örömkatona” egyik sem, de — így utólag visszaneézve — Pista számára egyáltalán nem volt haszontalan ez az időszak. Többek között ez hozta meg azt a barátságot, amely ma a csapat tekintélyes tagjaihoz fűzi, és amely megbízható alapja lehet további pályafutásának. Nos, a gyerekek hazajött Egerből karácsonyi szabadságra, és egy régebbi meghívás alapján ellátogattam hozzájuk volt edzője, Csanádi Feri és orvosunk, dr. Juhász József (nem rokonok!) társaságában. A „doki” volt az, aki a Pista

Németh Miki második gólja. Potter, a West Bromwich Albion kapusa
hába vetődik

fizikumának és képességeinek alapos ismeretében már régebben felvetette az ötletet, hogy vigyük őt hátra, fedezetbe. Csanádi Feri, aki az ifiben kísérte figyelemmel és segítette a fiú fejlődését, csak alátámasztotta az ötletet. S a helyzet is ezt a megoldást diktálta. Így került sor erre a karácsonyi beszélgetésre. Elmondtuk Pistának, hogy a csatársorban lényegében nincsenek gondjaink, viszont — akármilyen derekasan áll is helyt Vilezsál Oszti — fedezetpárunk összetételét sürgősen meg kell erősítenünk. Vázoltuk előtte, hogy milyen komoly védő-támadó feladatok járnak ezzel a poszttal, s hogy egy csapat „játékmesteri” teendőit itt kell végrehajtani. A Fuhrmann—Bukovi—Obitz vagy a Lyka—Sárosi—Lázár fedezetsor óta ezen a téren az FTC-nek különben is igen nemes hagyományai vannak. Felidéztük előtte a csapat örökké emlékezetes 1929-es dél-amerikai túráját, amelynek során — július 21-én — 3:2-re megverték a világbajnok uruguayi válogatottat. Igaz, hogy a gólokat Takács II (2) és Rázsó rúgta, de a győzelem főrészesze mégis a Fuhrmann—Bukovi—Obitz fedezetsor volt. És az 1931/32-es, úgynevezett százszázalékos — pontvesztesség nélküli — bajnokság megnyerését is jórészt a Lyka—Sárosi—Lázár fedezetsornak köszönhetette a csapat.

Juhász Pista megértette a helyzetet. Nem hinném, hogy megbánta. Nem beszélve a csapatról, amelynek azóta — ezen a poszton — egyik erőssége. És mindössze húszéves ...

Lehet, hogy akadnak majd olvasóim, akik azt kérdik magukban: miért kellett ennek a Juhász-ügynek ilyen nagy feneket keríteni? Nem ezt akartam. Azért beszéltem róla kissé részletesebben, hogy lássák, miféle gondokkal küzd az edző. Szinte naponta. És nemcsak eggyel. S mit jelent számára munkatársainak támogatása.

Ha már a témánál tartunk: az edző jól teszi, ha akkor töpreng a jövőn, amikor megy a csapatnak. Mert — akármilyen furcsán hangzik is — a csapat jövője akkor a leg-

Csapatunk az utolsó edzés előtt. Az álló sor bal szélén Mátrai mellett Csabai, egykori Fradi-játékos, mellette Henni

veszélyeztetettebb, amikor a legjobban együtt van. Nekünk igazán nem kell a szomszédba mennünk példakért, amikkel ezt az állítást igazolhatjuk. Az ötvenes évek „nagycsapatának” fényes sikerei közben szinte teljesen megfeledkeztünk a jövőről. S ez a feledékenység csaknem tíz keserű évünkbe került. Lyka „Totó” kedvenc szavajárása volt, hogy „akkor éri legváratlanabbul vész a csapatot, ha támad”.

A másik meg az úgynevezett „játékosmető” problémája, amely mindenekelőtt a nagycsapatokkal kapcsolatos. Az tudniillik, hogy olyan játékosokat, akik alaposabb, jobban az egyénhez illeszkedő foglalkozás mellett — vagy másik egyesületben — az élvonalba kerülhetnének, kénytelenségből — ami indokolt önbiztosítást jelenthet —, vagy ami rosszabb, nemtörődömségből tartanak tartaléksorban mindaddig, amíg az illető belefásul a várakozásba,

Két kép annak bizonyítására, hogy mi is szeretjük az állatokat ...

és végül is elvész a labdarúgás számára. Korántsem könnyen megoldható kérdés. Az ember soha nem tudhatja biztosan, nincs-e olyan valaki a keze alatt, akiből sokkal több, és más hozható ki, mint amennyit vagy amít nyújt. Egyetlen megoldás van, s az is viszonylagos: állandóan és alaposan kell figyelni a játékosokat.

Hát ilyen gondolatok merültek fel bennem Juhász Pista esetével kapcsolatban.

Szóval 2:1-re megvertük a West Bromwichot. Ugyanakkor a Polonia 3:1-re a Kilmarnockot s ezzel az angolok meg a skótok is kiestek a versenyből. Bennünket pedig egy pont választott el a lengyelektől.

...különösen Karóba Jancsi

A szurkolók még számígtak, hogy — ugye — szerdától vasárnapig még sok minden történhet, és ha a West Bromwich megveri a Polóniát, és mi megverjük a Kilmarnockot, akkor mi nyerjük a tornát. Nem ez történt.

Irtam már, hogy mind a négy csapat a Croydon Hotelben lakott s amikor vasárnap reggel lementem reggelizni az étterembe, és odamentem néhány szóra az újságos pavilon magyar nénijéhez, diszkrét felháborodással közölte velem, hogy az angol labdarúgók nem sokkal előbb tértek vissza a szállodába, és bizony legtöbbjük cikcakkban közelítette meg a liftet. Ezek szerint a West Bromwich „leszerelt” ...

Mi nem. Persze nem elsősorban a tornát illetően. A fiúk igen komolyan vették hátralevő New York-i napjainkat is. Eddig mindenütt, ahol csak megfordultak, illetve játszottak, jó benyomást keltettek. Nem akarták ezt semmiféle elhamarkodott a „most már úgyis mindegy”-et kifejező fölényeskedéssel vagy nemtörődömséggel elrontani.

De talán nem is ez volt változatlan fegyelmezettségük főoka, hanem az, hogy már a jövőre összpontosítottak: a bajnokságra, meg az EK-ra. És mint ilyenkor mindig történik, osztottuk szét a pontokat, mérlegeltük az esélyeket, szerettük volna józanul megközelíteni a lehetőségeket. Mert ugyebár, ha a Csepel és a Dózsa elleni elmaradt mérkőzéseink maximális négy pontjából... (Szeptember eleje van, amikor ezeket a sorokat írom!)

Az 1939/40-es bajnokság végeredménye például így fest:

1. Ferencváros	39 pont	77:31
2. Hungária	39 pont	66:32
3. Újpest	38 pont	60:34

(Tizennégyes mezőny volt.)

Ha valaki valamicskét is ért a labdarúgáshoz, egyetlen pillantást vet erre a tabellára, tudja, mi folyhatott mögötte, mit takar. (Azért érdemes föleleveníteni, mert könnyen megeshet, hogy az idei bajnokság hajrája is ilyen késhegyig menő harcot hoz.) Nos, hogyan is jutott eddig a dolog? Az őszi forduló után a Kispest állt az élen. (Azután az ötödik helyen végzett.) A Fradi — ez akkoriban szinte törvényszerűen ismétlődött a csapatnál — tavasszal behozta hétpontos hátrányát és május 24-én 35 ponttal állt a 36—36 pontos Hungária és Újpest mögött. Az utolsó előtti fordulóban a Fradi az Üllői úton, a Törekvés ellen lépett pályára (a „Töri” akkoriban igen tekintélyes középcsapat volt, hatodik lett), az Újpest viszont a Megyeri úton fogadta a Hungáriát. A Fradi 6:0-ra lelépte ellenfelét. Megyeren is simának indult a találkozó: a Hun-

gárja már 3 : 0-ra vezetett, amikor az Újpest ébredezni kezdett, és Zsengellér, lesgyanús helyzetből ugyan, de szépített. A gól egycsapásra megváltoztatta a légkört, és következett a magyar labdarúgó bajnokságok legkétesebb gólja. Zsengellér elhúzott a jobbszélen, Biró Sanyi támadta, de a csatár félkört írva le a hátvéd körül, középre nyomta a labdát, amit Kocsis gólba vágott (3 : 2). Igenám, csak hogy — igen sokak véleménye szerint — Ábel az ő jellegzetes, kacsázó, puha mozdulatával a labdát már jóval a pályán kívülről kanalizta középre. A határbíró viszont szabályosnak látta az akciót, s ezért a játékvezető megadta a gólt. Ha valaha magyar pályán szikrázott még a fű is, hát ezúttal az újpesti fű szinte lángolt. Rossz volt nézni, milyen „apritás” ment a pályán. A vége: 3:3, és a Fradi — gólaránnyal — bajnok.

Ha az ember mindezt nem tudja, csak a csapat akkori őszi—tavaszi eredményeit elemzi, egy alapigazságra könnyen rájöhet. Nevezetesen arra, hogy a nagy riválisok egymást mindig keresztbe verik, de legalábbis csaknem mindig pontot rabolnak egymástól. A bajnoki küzdelmek alapvető stratégiai elve az, hogy a „fix” meccseket kell következetesen megnyerni — egy-két döntetlen persze kicsúszhat — és ezeken kell biztosítani a csapat pozícióját ahhoz, hogy nyugodtan nézhessünk a háromesélyes találkozók elé. És: vigyázni kell szüntelenül a gólarányra. Ennek bizonyítására elég, ha csak a Honvéd elleni 1963-as 2:7-ig megyünk vissza: ha akkor csak két góllal kapunk kevesebbet, a Szeged és a Dorog elleni kudarcok ellenére is bajnokok vagyunk.

Sok mindenre tanítja meg az embert a múlt. Nem árt néha felidézni.

A torna egyébként úgy alakult, ahogyan vártuk.

Vasárnap, az előmeccsen, a Polonia Bytom 5:0-ra lelépte a West Bromwichot. Jó szeme volt az újságos néninek: az angolok csak lézengtek a pályán. A lengyelek a győzelmet ilyen arányban is teljesen megérdemelték.

Szép búcsú

Megnyerni hát ezt a tornát már nem lehetett. Nem maradt más hátra, mint szépen búcsúzni. És ez maradéktalanul sikerült is. A Géczi — Novák, Mátrai, Dalnoky — Perecsi, Orosz — Karába, Varga, Albert, Rákosi, Fenyvesi dr. összeállítású együttesünk a torna legjobb játékaival búcsúzott a mintegy 10 000-es nézőseregtől. És a játék azért volt szép és szórakoztató, mert a számszerű eredmény ellenére sem volt

egyoldalú, bár győzelmünk egy percre sem volt kétséges. Lehetett hát „játszani”. Laza idegekkel, a finomságokra, a hirtelen föl villanó ötletek minél tökéletesebb megvalósítására helyezni a hangsúlyt, megmutatni — néha talán fitogtatni is egy kicsit — technikai-taktikai felkészültségünket. Az első gólt a huszadik perc táján Flóri rúgta. Fenyvesi elszárguldott — ezen a találkozón egyébként ő volt a mezőny legjobbját — és közvetlenül az alapvonal közeléből, csaknem a szögletzászlótól, keresztbe lőtte a labdát, amelyre Flóri kitűnően érkezett, és máris 1:0. A skótok a maguk jellegzetes rövid passzaikkal igyekeztek Géczi kapujának közelébe férkőzni — sikertelenül. Alig telt bele tíz perc, és Varga labdájával Karába Jancsi rohant el a jobbszélen. Látszott a mozgásán, hogy egyre inkább befelé húz. A skót balhátvéd már lendítette is a lábát, hogy partra pöccintse előle a labdát, amikor Jancsi csúsztatott egyet kifelé a labdán, a hátvéd pedig, mintha megszabadult volna tőle, indult befelé, a beadásra, amit várt. Ehelyett Karába hirtelen kapura fordult, és lőtt. A kapus meglepődött — 2 : 0.

Jancsit különben is megnyugvással figyeltem ezen a találkozón. Biztatóbb volt a játéka, mint bármikor eddig. Szerintem azért, mert felmelegedett körülötte a levegő.

90 A pályán, és a pályán kívül.

(A harmincas évek elején — tekintélyes anyagi áldozatok árán — sikerült a Fradi akkori vezetőinek megszerezniök a szegedi Bástya kiválóságát, a hátvéd Korányit. Igen nagy várakozás előzte meg a játékát: csúfosan megbukott. Darabos volt, technikája hézagos, taktikai érzéke szinte nulla. És ami már-már lehetetlenné tette pesti tartózkodását, az a jeges légkör volt, ami körülvette. Nem fogadta be a csapat. Higgyék meg, ha valaki játszik, az még távolról sem jelenti, hogy „benn van” a csapatban. Három hónap után „Króni” annyira elkeseredett, hogy egy este már csomagolt is, hogy megy haza. Pataky Mihály kitűnő pedagógiai érzéke, emberismerete és szakmai tudása kellett ahhoz, hogy maradjon, és hogy nemsokára a Fradi és a válogatott egyik erőssége legyen.)

A második félidő búcsúzkodás-féle volt. Fenyvesi két elfutása a félidő közepe táján: az egyik után a „hosszú”-ban, a másik után a kimozduló kapus fölött, közvetlenül a lécz alatti részen rezgett a háló: 4:0. Tetszetős búcsú volt. S aztán a skótok centere bekeveredett valahogy az ötösünkre, és 4:1.

Ekkor már az órát néztük. Nem, nem a meccset féltettük, hanem tudtuk, hogy még aznap este 21 óra 10 perckor felszáll velünk a gép hazafelé.

Irtam már a honvágyról, erről a fanyar, kellemetlen, csöndes gyöttelemről, ami mindig váratlanul, de mégis kiszámíthatóan és elkerülhetetlenül vág bele az emberbe. Nálam írástudóbbak is bajlódtak már pontos megfogalmazásával — nem mindig sikerrel. Gondolom azért, mert bújkáló érzés. Legalábbis az afféle vándoroknál, mint mi vagyunk, akik viszonylag rövid idő után elcsitítjuk, mert jövünk — mit jövünk? —, röpülünk haza.

Már vagy hat-hétezer méter magasban bűgött velünk a gép, amikor voltaképpen megéreztek a búcsúztatás melegét. Azok a magyarok odalenn, nem is minket, önmagukat búcsúztatják, valahányszor csak integetnek valaki után, aki az „óhazába” távozik. Mintha csak — vágyaik

nyomában — kilépnének önmagukból, és jönnének velünk haza.

— Dodó bácsi, nem lesz baj, hogy keveset edzettünk idekinn? — kérdezett rám hirtelen a gépben Rákosi.

S ez a kérdés az egész úton ott lebegett a levegőben. Es mintha csak erre válaszolnák, kiáltottam Ferihegyen a szétoszlóban levő társaság után, hogy „fiúk, holnap a Rudasban!”...

Visszafelé Keflavikban jobban körülnéztünk. Most már tudtuk, hogy első EK-meccsünket itt játsszuk

Néhány tanulság

Visszatekintve, a New York-i útra, az edző elgondolkodik, vajon hasznos volt-e vagy sem? S ha igen, mi-
ben jelentkezhethet a haszna, ha nem,
hol érezheti kárát a csapat? Ez az
értékelési folyamat egyébként min-
den túra után fölmerül az emberben.
Minden olyan út után, amely a csa-
patot szokott környezetéből, idő- és
munkabeosztásából kiemeli.

Mindenekelőtt a torna sportbeli
értékéről néhány szót. Kétségtelen,
hogy nem hasonlítható egyik európai kupaküzdelemhez
sem. Ezeknek a színvonalát, jelentőségét nem éri el. Egé-
szen más céllal is szervezik. Már az előbbieken írtam Mr.
Coxék célkitűzéseiről, s ezekből következőleg a tornának
— legalábbis egyelőre — inkább propagandisztikus jelen-
tősége és értéke van: megszerettetni az Egyesült Államok-
ban a „soccert”, és közben hasznót is hozni azoknak, akik
a vállalkozást pénzelik. Mindezek ellenére sportbeli jelen-
tőségét sem becsülném le, hiszen a korábbi években a
fejlett labdarúgással rendelkező országok feladatuknak is
tartották a sportág propagálását ilyen utakkal.

De számunkra, magyarok számára, még egy másik vo-
nalon is van jelentősége részvételünknek: a kinn élő
magyarok szempontjából.

Kétségtelen, hogy hazánk, új társadalmi rendünk meg-
ítélése odaát is nagyot változott az ellenforradalom óta el-
telt évek során. Sokkal józanabbul, előítélet-mentesebben
néznek ma már ránk. Azok az idősebb magyarok pedig,
akik a régi rend gazdasági nehézségei vagy politikai el-
nyomása miatt vettek vándorbotot a kezükbe, igen közel
állnak szocializmust építő hazánk eszményeihez. Persze
akadnak szépszámmal másképpen gondolkodó amerikás
magyarok is. Egy-egy kilátogató magyar csapatnak tehát
kétségtelenül van — ha szabad ezzel az elsődlegesen po-

litikai jellegű kifejezéssel élnem — jószolgálati missziót teljesítő feladata is. Úgy érzem, az FTC ezt a feladatot is teljesítette.

Az út célszerűségét illetően, szakmai téren merültek fel bennem kétségek, anélkül azonban, hogy egyértelműen elmarasztalnám magamban ezt a túrát.

Kétségtelen, hogy a VVK váratlanul elnyúlt küzdelem-sorozata fölborította versenynaptárunk rendjét. Mivel pedig a New York-i torna szervezése 1964 vége, illetve 1965 eleje óta folyt és a nyár kezdetére, amikorra terminus-nehézségeink már világossá váltak, aláírt megállapodás született, kényszerhelyzetbe kerültünk. Egyszóval, szervezési vonalon nem volt megnyugtató a túra következtében beálló helyzet. Nyugtalanított bennünket a tudat, hogy a bajnokság, sőt az EK beindulásáig voltaképpen egyetlen szusszanásnyi időnk sem lesz. De hát a szerződés kötött bennünket, és a fiúk is — érthető módon — nagyon várták már az utat s így elutaztunk.

(Nekem szüntelenül a Fradi 1930/31-es dél-amerikai túrája járt az eszemben. Azt a bizonyos 1929-est követő, amelyről a könyvben is szólok. A világbajnok-verés utáni év nyarára ugyanis ismét meghívták az FTC-t Dél-Amerikába, és bár sportbelileg ez az út nem volt olyan sikeres, mint az előbbi, de alatta — s számomra ez volt a lényeg — úgy összekovácsolódott a még csak kialakulóban levő új együttes, hogy a rákövetkező bajnokságot pontvesztés nélkül nyerte.)

Úgy érzem, ha voltak is az útnak zavaró körülményei, és sportértéke sem tekinthető magasnak, mégsem volt haszontalan. Érelett a csapaton. (Szeretném emlékeztetni az olvasót arra, amit az előbbieken Karábáról, Páncsicsról vagy Juhászról írtam.)

Nem vitás azonban, hogy a túra következtében számolnunk kellett bizonyos zökkenőkkel is. A legjobban eddig az első meccsünkön — a Dózsa elleni 3:1-esen — látszott a gárdán bizonyos fáradtság. Szétesően, fáradtan játszott-

tak, és csak a szerencsének, illetve a Dózsa csatárok tehetlenségének köszönhetjük azt a két pontot.

Az is igaz viszont, hogy aránylag hamar vissza-akklimatizálódtak a fiúk, és a Győr ellen már olyan játékkal rukkoltak ki, amely azóta is minden játékos-értékezetünkön példaként szerepel: azt a formát kell tartósítanunk, azt a szellemes, gyors, kombinatív és lendület-focit kell játszaniunk, ha itthon és külföldön is az élvonalban akarunk maradni. Aki nem látta, a 6:2-ből azt hihetné, hogy a Győr rossz volt. Pedig erről szó sincs. Az eredmény értékét éppen az adja meg, hogy egy jó ETO-t vertünk meg ilyen arányban.

Az első két EK-mérkőzésünkben, a Keflavík elleniekből (4:1, 9:1) nem lehet következtetést levonni. Igen derék sportembereket ismertünk meg az izlandi labdarúgókból, de az európai szinttől nagyon messze vannak még.

Az Ausztria elleni, 3:0-ra végződött, VB-selejtezőn Albert, Fenyvesi dr. és Mátrai szerepelt a válogatottban. Flóri hasznosan, Fenyvesi dr. elég jól és Mátrai jól játszott.

A Dorog ellen — úgy érzem, szerénységgel nélkül leírhatom — döntő technikai fölényrel győztünk 4:0-ra. (Pedig igen rossz hangulatban állt ki a találkozóra a csapat: Flóri bátyját az előző napon halálos szerencsétlenség érte.)

E sorokat éppen a tarjáni 1:1 után írom. Rosszul játszottunk. De rossz volt a talaj is, és a Tarján igen ügyes védekező taktikáját nem tudtuk kellő, sokmozgásos, a szélsőkre épített csatárjátékkal ellensúlyozni. Vesztett pontok tekintetében hát jelenleg egyenlően állunk a Vasassal, és az ő gólarányuk egy hajszálnnyal jobb.

A bajnokság teljesen nyílt. Sokak szerint kettőnk közt dől el, szerintem azonban még beleszólhat a Honvéd, sőt a Dózsa is.

Kitűnő csapatot szervezett Illovszky Rudi. Mint együttes, először a Vasas játsza az országban következetesen a

4—2—4-et. Emlékszem a tavaszi Dózsa-meccsükre: azzal a játékkal „dobogón vannak” bármilyen nemzetközi mezőnyben.

Kispéter Miska hosszú időn át beteg volt. Az edző kiesése egymaga is megvisel minden csapatot. Ráadásul Kispéter visszatérte után még szerkezeti gondokkal is küzdött a Honvéd. Ennek tulajdonítható elsősorban, hogy a csapat kezdeti lendülete megtört, és visszaesett. Kitűnő játékosanyagának köszönheti, hogy ma már kijutott a hullámvölgyből és például a Tatabányát már imponáló fölényrel verte meg 3:1-re. Ezért sorolnám még a Honvédet is a bajnokság esélyesei közé.

Es ha valaki azt kérdezné tőlem, kizárt-e az Újpesti Dózsa végső győzelme, erre sem válaszolnék határozott igennel, bár nem tartom valószínűnek. Az már viszont csaknem biztos, hogy az első öt helyen — hosszú esztendő óta elsőízben — budapesti együttes végez. (Vasas, Honvéd, Dózsa, Csepel, FTC.) Szokatlan ez, hiszen a vidéki együttesek újabban jelentős szerepet játszanak a magyar bajnokságban. Régen vége az időnek, amikor a három budapesti egyesület, az Újpest, a Hungária és a Ferencváros intézte el egymás között a kérdést, a többiek pedig — egy-egy rövid közjátéktól eltekintve, mint például a Sabaria vagy a Bocskay, majd a Nagyvárad szereplése volt — szinte csak a „futottak még”-listán szerepeltek. Akármilyen körülmények között született is meg, nem volt érdemtelen például a Győr bajnoksága, amellyel az európai élvonalba is bejutott. Nem vallott szégyent.

Mire e sorok az olvasók kezébe kerülnek, valószínűleg már eldőlt a bajnokság kérdése. Az FTC mögött nehéz esztendő áll. Ez a kis kötet éppen ezt az esztendőt elevenítette fel. Mégsem féltem a fiúkat. Igazi, modern labdarúgók — elfogult vagyok? Lehet: valamennyiöket nagyon szeretem —, akikből a lelkiismeretes felkészülés és a nagy tét — az eddigi megterhelések ellenére is — kihozhatja a kétségtelenül bennük rejlő, nagy erényeket.

Ferencvárosi Torna Club

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 129
TELEFON: 341-725, 337-741

Botoni Gusztáv

Maróth János. Állás

Székely Gyula
Mészáros Károly

Fényes István

Mezővárosi József

Dezsa Gyula

Mészáros Károly

Császár János

Juhász István

Székely Gyula

Mezővárosi József

Mezővárosi József

Mészáros Károly

Mezővárosi József

Mezővárosi József

Császár János